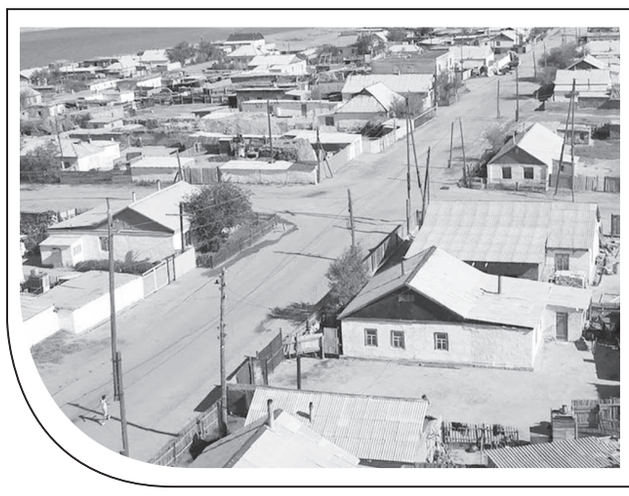

АУЫЛ ЕЛ БЕСІГІНЕ АЙНАЛА МА?

3-бет

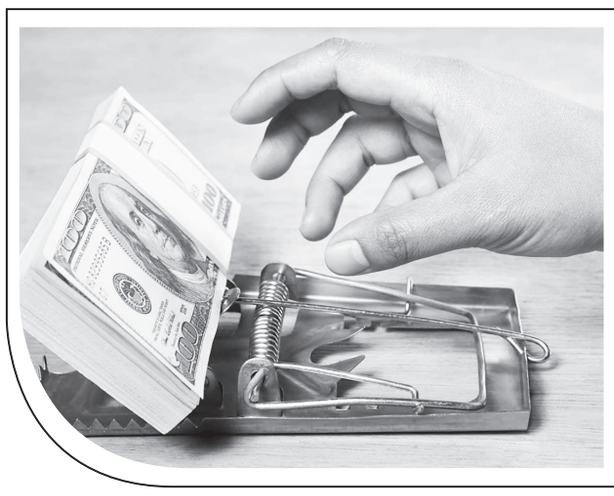

ПӘКІСТАНДЫҚ АЛАЯҚТЫҢ ЛАҢЫ

8-бет

ЗАҢ газеті

zangazet@mail.ru

№28 (3559) 14 сәуір 2023

ZANMEDIA.KZ

Қоғамдық-саяси, құқықтық газет

ҰТЫСТАН ҚҰР ҚАЛМАҢЫЗ!

Біздің басылымдарға жазылып, ұтысты болыңыз!

Басты сыйлық – **АЙФОН 14 ПРО МАКС!**

Бұдан бөлек: Айфонның құлаққабы, сағаты, 2 REDMI NOTE 11 Pro ойнатылады. Сондай-ақ, қысқатолқынды пеш, шаңсорғыш, үтік секілді көптеген тұрмыстық техникалар бар. Бірқатар жүлдегер «Заң» медиа-корпорациясының» қолдауымен жарыққа шыққан «ШЫТЫРМАН» шығармалар жинағына ие болады.

ҰТЫСҚА ҚАТЫСУ ҮШІН НЕ КЕРЕК?

Ол үшін пошта бөлімшесіне барып:

«Заң газетіне» (индекс – 65921); «Юридическая газетаға» (индекс – 65928); «Заң» журналына (индекс – 75849); (Фемида» журналына (индекс – 75858) жыл соңына дейін жазылып, түбіртектің көшірмесін бізге жолдасыңыздар болғаны!

Екі басылымға жазылғандардың мүмкіндігі екі есе өседі!

ҰТЫС ИЕГЕРЛЕРІ 28 МАУСЫМ – журналистер күні анықталады.

Ал, іске сәт!

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

ҮШАУЫСЫМДЫ МЕКТЕП: СӨЗ БЕН ІС НЕГЕ ҚАБЫСПАЙДЫ?

Үшауысымды мектеп мәселесі бүгін пайда болған жоқ, айтыла-айтыла жауыр болған тақырып. Әр жылдары бұл тақырып Мемлекет басшыларының халыққа арнаған жолдауларында да сөз болды. Алайда, үшауысымды мектеп мәселесін Білім және ғылым министрлігін 2013 жылдың 2 қыркүйегінен 2016 жылдың 10 ақпанына дейін басқарған Аслан Сәрінжіпов та, 2016 жылдың 10 ақпанынан 2019 жылдың 25 ақпанына дейін басқарған Ерлан Сағадиев те шеше алмады.

(Соңы 3-бетте)

ЕҢБЕК ДАУЫ

МҰНАЙШЫЛАРДЫҢ ТАЛАБЫНА ҚАТЫСТЫ АРНАЙЫ КОМИССИЯ ЖҰМЫСЫН БАСТАДЫ

Маңғыстау облысы Жаңаөзен қаласындағы «БерӘлі Маңғыстау Company» мекемесінде жұмыс істеген 100-ден астам адам 4-сәуір күні «Өзенмұнайгаз» компаниясының алдына жиналып, компания басшылығынан тұрақты жұмыс талап еткен. Ел назарын аударған бұл наразылық одан кейінгі күндері де жалғасты.

Жұмыс талап еткен көпшілік 6-сәуірде Президент Қ.Тоқаев пен Үкімет басшысы Ә.Смайыловтан мәселені шешуге көмектесуін, егер мәселеге Ақорда араласпаса өздерінің Астанаға келетінін ескерткен. Осы мақсатта 10-сәуір күні 82 мұнайшы пойызбен Астанаға жетіп, ҚР Энергетика министрлігіне барды. Дәл сол түні министрлік алдына қонып, ертесінде өз талап-тілектерін айтып, наразылық митингілерін жалғастырған. ҚР Энергетика министрі Алмасадам Сәтқалиев мұнайшылардың бұл әрекетін «өздеріне назар аударту мақсатында ұйымдастырылған әрекетке балап, арнайы пікір де білдірді. Бұдан кейінгі уақытта ереуілшілерге келген «ҚазМұнайГаз» өкілдері мен депутаттардың келіссөзі еш нәтиже бермеген. 11 сәуір күні кешкі 18.50-де арнайы жасақ рұқсат етілмеген митинг жасаушыларды ұстап, полиция бөлімшелеріне жеткізген. Елордадағы бұл әрекет жаңаөзендіктердің наразылықтарын туғызып, олар да өз өңірлерінде қамалған мұнайшыларды босатуын талап етіп 2000-дай адам көшеге шығып митингілер жасады, қатынас жолдарын жапты.

12 сәуірде үкімет өкілдері полиция бөлімшелеріндегі мұнайшылармен келіссөздер өткізіп, Астанада олардың 10 өкілін қалдырды да, басқаларын елдеріне аттандырды. Мемлекетте жаңаөзендік жұмысшылардың талаптарын қарайтын, мәселені заң аясында зерттейтін арнайы топ құрылды. Және ол топ наразылардың өздерін араластыра отырып, мәселені тиімді шешудің жолдарын іздестіруде. Ел зиялылары мен жергілікті билік өкілдері халықты сабырға шақырып, асығыс әрекеттерге бармауын, арандатуларға түсіп қалмауын өтінді.

Ж.ҚҰРМАНБАЙ

БАЗЫНА

ЖЕРІМІЗ ЖІКШІЛДІК ОШАҒЫНА АЙНАЛМАУЫ КЕРЕК!

Жаманшылық шақырғымыз келмейді-ақ, ежелден елдік қасиетінен айырылмаған жұрттың ұрпағымыз. Басымызға қандай күн түссе де, тәубесінен жаңылмаған, сұрапыл сұмдық замандарды бастан кешіп тұрып, «Қайда барсаң Қорқыттың көрі» деп түңілмеген, ел болашағына сеніммен, еңсесін тіктеп қарап келген қайсар халықпыз.

Дегенмен, «басынан қиқу кетпейтін тайқымаңдай жұрт екенбіз-ау осы!» деген ауыр ойлардың кей-кейде санаңды жайлап алып, жегі құрттай жеміріп, көңілді алаңдатып, мазаны алатыны жасырын емес. Ел ішіндегі ұлтаралық қарым-қатынас жағдайы, ара-тұра, жерошақтағы көңірсіп өшпей жатып алатын оттай лап етіп тұтанып, өрши түсіп, басыла қалатын дау-жанжалдар жұртының амандығы мен тыныштығын, жарқын келешегін көксеген көңілді алаңдатпай тұра ма?

«Жікшілдік» – жақсы атақ емес

«Жікшілдік» – жақсы атақ емес, атағын келмейтін, сүйкімсіз ауыр сөз. «Жер астынан жік шықты, екі құлағы тік шықты» деп келетін, жайсыздықты аңғартып, тіксіндіретін тіркестер біздің ауыз әдебиеті – фольклорымыздың өзінен кездесіп, халқымыздың бұл сөзден жирендірердей тәрбиелік бағытын бала кезімізден аңдағанбыз. Анығы сол, қазақ табиғатынан жікшіл жұрт болмаған, бірлігі жарасқан, ынтымақшыл, қоғамшыл, бауырмал ел болып қалыптасқанымыз әлмисақтан белгілі. Ал жікшілдік – қанға сіңген қасиет емес, өзге елдермен қарым-қатынас орайында, солардың ықпалымен туындап, өршіп отырған, жүре келе жұғып, жабысқан, қаскүнем күштердің жаулық ниетінен жол-жөнекей пайда болған кесел. Қазақтай бауырмал, қылаусыз адал, кіршіксіз таза жүректі жұртты табу қиын, кімге болсын, жанашыр, дос ниетті ел екенімізді жақынымыз тұрмақ, жауымыз да мойындаған.

Бірақ, «Ауруын жасырған өледі» дегендей, өз еліңде туындап, әлсін-әлсін қоздап отырған, турасын айтқанда, пиғылы теріс әлдекімдердің, әлдебір іштен іріткі тудыруға құмар жікшіл күштердің, орынсыз жерден қиюластырып, ұлтаралық араздық, дау-жанжалға жол беріп, өршітетін, саяси тұрақсыз топтардың қасақана, отқа май құя түсіп, қоздатып отырған осы сепаратистік-жікшілдік ұстанымдары қалай жаныңды ауыртпасын, қалайша сеніміне селкеулік түсірмесін?

Біз ежелден, жағасы – жайлау, кеңпейіл, адам баласына жанашыр, дастарқаны жиылмаған, көлденең көк аттыны да құр жібермей тұз-дәмін беріп, бар ықыласымен сыйлайтын, туралап келген жолаушыны қолтықтап, құрметтеп аттан түсіріп, қарсы алатын жұрт екенімізді, өз бауырымыз, қандасымыз тұрмақ, бір кездегі біреулері үкіметіне арқа сүйеп, омыраулап, өңмендей енсе, енді біреулері саяси толқымалы, дүрбелең кезеңдерде, монтаны, момақан қалпымен топырағымызды басқан келімсек, кірмелер, санқилы саяси дүрмектердің тұсында, соғыс өрті тұтанған, бастарына қара бұлт төнген шақтарда жерімізге келіп орныққан, бауыр басқан жат жұрттардың да әбден көзі жетіп еді. Енді келіп, бейбіт күнімізде бұл дау-жанжалдардың тууына, біржақты басылып тынбай, өршіп отыруына, жікшіл-сепаратистік пиғылдылардың дүркін-дүркін ел тыныштығын бұзып, берекемізді алуына не себеп? «Жаман үйді қонағы билейдінің» кері келіп, кейбіреулерді, өз тарихи отанымызда, төрімізде тойтаңдатып, тым басымызға шығарып алғандаймыз-ау осы?» – деген ойлар еріксіз санаңды шабақтап, осқылап өтердей.

(Соңы 4,5-беттерде)

ПАЙЫМ

МӘМІЛЕ МҰРАТЫ - ТАРАПТАРДЫ ТАТУЛАСТЫРУ

Сот жүктемесін жеңілдету, азаматтық қоғамды дамыту мақсатында 2011 жылы «Медиация туралы» заң қабылданды. Қабылданғалы бері өзінің тиімділігін, әрі өзектілігін тәжірибе жүзінде дәлелдеді.

Сот практикасы қазақта ежелден бар тәжірибеге қайта оралды. «Алтау ала болса ауыздағы кетеді, төртеу түгел болса төбедегі келеді» дейтін халық қашанда бітімгер, мәмілегер болды. «Алдыңа келсе атаңның құнын кеш» деп дауды ушықтырмай мүмкіндігінше жаймашуақтап, тараптарды татуластыруға күш салды. Бүгінгі сот жүйесіне енген осы шешім де өзінің қажеттілігін, тиімділігін дәлелдеп жүр. Бұл мәселеде әрине ең алдымен, дауласушы тараптардың медиацияға, мәмілеге көнуі өзекті. Мемлекеттің ұстанып отырған тиімді бағыттарының бірі де осы. Азаматтардың құқықтарының бұзылмауын қадағалай отырып, дауды бітім арқылы аяқтау. Дауласушы тараптардың жанжал, ұрыс керіс, дауды медиация арқылы аяқтауы ерікті түрде екіжақты келісім негізінде жүзеге асады. Ол екітарапты көптеген ресми, бюрократиялық сатылардан, әрі қағазбастылық пен уақыт жоғалтудан құтқарады. Сол уақыт аралығында екі тарап та қаншама психологиялық күйзелісті, әртүрлі ауыр көңіл күйді бастан кешіреді.

Бұл мәселеде алдыңғы орынға медиатор, мәмілегер шығады. Оның дауласушы тарап үшін орны ерекше. Кәсіби медиатор ортақ шешімге келуде елеулі рөлге ие. Көп жағдайда дауласушы екі жақ жағдайға кінәліні тауып, жазалауды мақсат етпейді, олар осы ортақ қиындықтан шығудың оңтайлы, қолайлы тәсілін іздейді. Медиатор осы арада түсіндіруші де, жол сілтеуші де. Татуласу шешімі ешкімнің құқығы мен бостандығына, қызығушылығы мен азаматтық көзқарасына нұқсан келтірмейді. Медиациялық процедура сотқа жеткізбей шешіліп жатса, ол сот жұмысына елеулі пайдасын әкеледі.

Медиациямен аяқталған істер бойынша салық кодексінің 548-бабына сай, сотқа төленген баж салымдары қайтарылады. Бұл тараптардың уақытын үнемдеуге ғана емес, сондай-ақ, қаржылық бюджетіне де едәуір жәрдем. Бүгінгідей нарықтық қатынастардың қиын кезеңінде артық шығынның болмауы қай тарапқа болса да тиімді.

Жеке тұлғалар болсын, кәсіпорындармен, заңды өкілдер болсын еңбек дауларында, отбасылық, азаматтық, жеке мәселелерге қатысты дауларда тартыс пен текетірестен шығудың оңтайлы жолын қарастырғаны абзал. Бұл ретте, келісімге келудің баламалы тәсілі бітім, мәміленің пайдасы орасан.

Мәміле істі неғұрлым сотқа жеткізбей шешуді көздейді. Бұл судья жүктемесін азайтуға, азаматтық қоғамның алғышарттарын қалыптастыруға өте қолайлы. Бүгінгі таңда бұл тәжірибе өзінің қажеттілігін, тіпті, медиация аясын кеңейтудің өзектілігін дәлелдеп үлгерді. «Ашу – дұшпан, ақыл – дос» деген мәтелдің қоғам үшін айрықша қажеттігін медиация практикасы көрсетті.

Әдетте, азаматтық немесе елеусіз әрі орта дәрежедегі қылмыстық іс сотта қаралып жатса да, сонымен бір мезгілде келісімшарт бойынша өзара бітімге келіп үлгерген екі жақтың ортақ ұйғарымы сотқа жолданған жағдайда аталған азаматтық немесе қылмыстық іс қысқартылады. Сотқа дейінгі шешудің маңыздылығы да осында, соттар бұл мәселе бойынша үкім шығармайды. Бітімгер де кінәлі немесе кінәсіз жеке және заңды тұлғаларды іздемейді. Бұл арада оның қажеттілігі де жоқ. Ол тек тартысушы тараптарды өзара ыңғайлы шешім қабылдауға бағыттайды.

Эльмира АСУБАЕВА,
Алакөл аудандық сотының төрағасы,
ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫ

ҚЫЗМЕТ

Біздің Үкіметтің стратегиялық міндеттерінің бірі – тиімділік, ашықтық және қоғамға есеп беру қағидаттары бойынша мемлекеттік басқарудың нақты жұмыс істейтін жүйесін құру.

МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУДЫҢ ӨЗІНДІК МОДЕЛІ

Мұндай басқару жүйесін құру міндетін Мемлекет басшысы 2006 жылы, әкімшілік реформаның қажетті параметрлері анықталған кезде қойды. Бұған тәуелсіздіктің алғашқы жылдарындағы мемлекеттік басқару жүйесін оңтайландыру жөніндегі реформалар ықпал етті. Қазақстан өзін бүкіл әлемге жариялай алды. Экономикалық дамудың қазақстандық моделі ерекше назар мен зерттеу тақырыбына айналды. Реформалар мен даму жаңа Қазақстанды құру жолындағы біздің қоғамдық бірлігіміздің басты идеяларына айналды. Жаңа экономикалық және әлеуметтік қатынастар мемлекеттік басқарудың жаңа сапасын қажет етеді. Біздің мемлекет осы сапаны одан әрі экономикалық және саяси жаңғырту үшін, Қазақстанның әлемдік қоғамдастыққа одан әрі белсенді интеграциясы үшін жеткілікті жағдайларды қамтамасыз етуі керек.

Қазіргі жағдайда мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыру мәселелері ерекше маңызға ие болады. Үкіметтің стратегиялық міндеттерінің бірі – мемлекеттік органдардың қызметін жақсартудың түрлі әдістерін кезең-кезеңімен енгізу. Атап айтқанда, нормативтік құжаттарды әзірлеу және мемлекеттік органдар қызметінің тиімділігін бағалау жүйесін енгізу. Әлемдік тәжірибе көрсеткендей, Үкімет мемлекеттік органдар қызметін бағалау жүйесін енгізу арқылы мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыруға тырысады. Өнімділікті бағалауды енгізу орталықсыздандыру саясатының басым бағыттары аясында ерекше өзектілікке ие болады, оның шеңберінде мемлекеттік реттеу саласында қабылданған шешімдердің сапасын арттыруға үлкен мән беріледі, тиімді басқару моделінің элементтерін енгізу және бағдарламалық-мақсатты бюджеттеу. Ақпараттық технологиялардың дамуы атқарушы билік органдарының тиімділігін арттыруға және олардың азаматтармен қарым-қатынасын жақсартуға үлкен әсер етеді. Осылайша, Қазақстанда тиімді мемлекеттік басқару жүйесін құру мақсатында мемлекеттік органдардың реформасы қарқынды жүріп жатқанын атап өткен жөн. Түйінді сөздер: мемлекеттік басқарудың тиімділігі, әкімшілік реформа, стратегиялық мақсаттар, мемлекеттік органдар қызметінің тиімділігін бағалау жүйесі.

Әлемдік тәжірибеде соңғы жиырма жыл ішінде дәстүрлі мемлекеттік басқарудың жаңа мемлекеттік басқаруға түбегейлі ауысуы болды, бұл басқарудың қолданыстағы әдістері мен тәсілдерінің өзгеруін білдіреді. Мемлекеттік қызметтердің қарқындылығына баса назар аударылады. Мемлекеттік органдардың жауапкершілігі мен есептілігі артып келеді. Осылайша, атқарушы билік тұтынушыға көбірек көңіл бөледі, олар мейлінше ашық және азаматтардың қажеттіліктеріне жедел жауап береді. Осы қайта құрулардың мақсаты – мемлекетті әлеуметтік жағынан біртұтас және күшті ету, оны азаматқа жақындату және елдің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету. Біздің мемлекет әлемдік экономикадағы бәсекеге қабілеттілігін мүмкіндігінше дамыту үшін, сондай-ақ, қазақстандықтардың өмір сүруінің жоғары деңгейіне жағдай жасау үшін басқарудың жаңа тәсілдерін енгізу қажет.

Б. ТҰРСЫНБЕТОВ,
Шахтинск қалалық сотының кеңсе меңгерушісі
ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫ

КИЕ

АҚЫЛ ӨЛШЕМІ - АНА ТІЛІ

Мемлекеттік тіл ұлттық және рухани ынтымақтастықтың басты құндылығы. Оны меңгеру әрбір Қазақстан азаматының міндеті, әрі қоғамдық өмірде бәсекеге қабілеттілікті арттыратын тиімді құрал ретінде қарастырылады.

Тілдің даму сатысы ұлттық құндылықтармен қатар жүзеге асырылады. Даму барысында тілімізге қоғамдық-экономикалық салада жаңадан сөздер ене бастады. Сөздік қормен қатар, грамматикалық құрылымда да едәуір өзгерістер орын алды. XV ғасырда, қазақ тілі өз алдына лексикалық және фонетикалық ерекшеліктері бар тіл ретінде қалыптасты.

Ана тіліміз тәуелсіздікпен қатар қайта түледі. Тәуелсіздік жылдарынан бері тіл саласында елеулі жобалар іске асырылып, тіліміздің мәртебесі күн өткен сайын артып келе жатқандығы қуантады.

Қазіргі таңда Қазақстан өзін әлемдік сахнада тәуелсіз және бейбітшілік пен келісімнің ұштасқан көрінісі ретінде қалыптастырып келеді. Сонымен қатар, Қазақстан әлемдік қауымдастықта гуманизм мен адамгершіліктің нышанын суреттейді. Мұндай имидждің қалыптасуына ана тіліміздің бірден-бір әсері бар. Себебі, тек тіл ғана мәдени кодтар мен заманауи қазақ қоғамының тыныс-тіршілігін суреттейтін басты коммуникациялық құрал.

Тілді дамыту әрқашан өзекті тақырыптардың бірі болып қала бермек. Мемлекеттің дамуының басты іргесі тілден басталады. Сондықтан да, ана тіліміздің бүгінгі мен ертеңі тікелей бізге байланысты.

Әсем МУСИНА,
Ақтөбе облысының мамандандырылған ауданаралық экономикалық соты кеңсесінің бас маманы

НАРЫҚ

Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитетінің мәліметіне қарағанда, 2023 жылдың 1 тоқсанында Қазақстанға 25 277 жеңіл автокөлік импортталды. Бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 3,2 есеге көп. Олардан алынған кедендік төлемдер мен салықтар биыл алғашқы тоқсанда 83 млрд теңгені құрады. Былтырғы сәйкес кезеңде ол 24,7 млрд теңге ғана болған еді.

ИМПОРТТЫҚ ЖЕҢІЛ КӨЛІКТЕР КӨБЕЙДІ

Жалпы, 2021–2022 жылдары Қазақстанға шетелден әкелінген жеңіл автокөлік 18 115-тен 55 251-ге дейін, ал олардан алынған кедендік төлемдер мен салықтар 61,5 млрд теңгеден 216 млрд теңгеге немесе 3,5 есеге өскен болатын.

Осы арада импорттық көліктердің кедендік баждар мен салықтарының мөлшері туралы да айта кеткен артық болмас. Мысалы, 2021 жылы шығарылған көлемі 2500 текше сантиметр, кедендік құны 15 000 АҚШ долларын құрайтын жеңіл автокөлік үшін, сол күні қолданыста болған доллар бағамы 448,12 бойынша декларация берген кезде мынадай кедендік төлемдер мен салықтар төленді: тауарларды декларациялау үшін кедендік алым – 20 000 теңге; 8703231982 СЭҚТН коды бойынша 15% мөлшерінде әкелінетін кедендік баж – 1 008 270 теңге; 927 608 теңге – 12% ставка бойынша ҚҚС есептеу тауарлардың жалпы сомасының, алым және баж салығы сомаларын қосу арқылы жүзеге асырылады. Ал көлік құралдарына «акциз» төлеу автомобильдер үшін қозғалтқыш көлемі 3000 текше сантиметрден асатын жағдайларда жүзеге асырылады.

Ұлттық статистика бюросының деректері бойынша, жыл басында жекеменшіктегі жеңіл автокөлік саны 3 696,6 мың болды. 2021 жылмен салыстырғанда өсім 3 пайызды құрады. Жеңіл автомобильдердің ең көп үлесі Алматы облысы (472,5 мың бірлік) мен Алматы қаласының (448,2 мың бірлік) және Шығыс Қазақстан облысының (272,9 мың бірлік) үлесінде. Сондай-ақ, халықтың жекеменшіктегі жеңіл автомобильдермен қамтамасыз етілуі 100 адамға шаққанда 18,6 бірліктен келеді. Бұл көрсеткіш жағынан үздік үштікке Шығыс Қазақстан (37,3 көлік), Алматы (31,5) және Қарағанды (23,6) облысы енді.

Е.КЕБЕКБАЙ,
«Заң газеті»

САНДЫҚ ЖҮЙЕ

АХАЖ УАҚЫТПЕН БІРГЕ ДАМУДА

Қазақстан Орта Азия елдері арасында заманауи технологияларды енгізу бойынша озық елдердің бірі. Цифрландыру экономикаға, еңбек нарығына, адами капиталдың дамуына ауқымды әсер етеді. Сондықтан жаңа сын-қатерлерге, өзгерістерге лайықты қарсы тұру, жаңа цифрлық шындыққа бейімделу қажет.

Азаматтар 2014 жылдан бастап азаматтық хал актілерін тіркеу саласында қызметтерді онлайн-режимде ала алады. Цифрлық технологиялар ғасырында қолында смартфон немесе гаджеті бар азамат кез келген азаматтық хал актісін тіркеуге өтініш бере алады, ал нәтижесін Egov.kz электрондық үкіметтің жеке кабинетінен ала алады. Электрондық құжаттардың қағаз жеткізгіштердегі баламалылығына байланысты азаматтық хал актілерін мемлекеттік тіркеу туралы куәліктерді беру тәртібі өзгертілді. Енді неке, бала туу, ажырасу, қайтыс болу тіркелгеннен кейін куәліктер Egov жеке кабинетінде электрондық нұсқада қолжетімді болады. Бұл ретте куәліктердің қағаз нұсқаларын алу азаматтың өзі өтініш жасаған жағдайда сақталады.

2023 жылдың 2 жартыжылдығынан бастап азаматтық хал актілерін тіркеу функцияларын жергілікті атқарушы органдардан «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясына беру жоспарлануда. Бұл мемлекеттік қызметтерді алу уақытын одан әрі қысқартады.

Алдағы уақытта барлық қызметтер онлайн-форматқа, негізінен, белсенді режимге ауыстырылатын болады. Қызметтерді алудың белсенді форматы ыңғайлы, өйткені мемлекеттің өзі азаматқа белгілі бір жағдайда қажетті қызметті алуды ұсынады. Бұл ретте, азамат ешкімге жүгінудің қажеті жоқ, бірақ алынған смс-хабарламаға жауап ретінде қажетті ақпаратты жіберу жеткілікті.

Б. СЕЙФУЛИНА,
Әдістемелік қамтамасыз ету және тіркеу қызметі саласындағы бақылау бөлімінің бас маманы

АЙМАҚ

2 ТРЛН ТЕҢГЕНІҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ЖОБАСЫ ЖҮЗЕГЕ АСАДЫ

Маңғыстауда 2 трлн теңгенің инвестициялық жобасы жүзеге аспақ. Үш инвестициялық жобаны іске асыру аясында 4 мың тұрақты және құрылыс кезеңінде 9 мың жаңа жұмыс орны құрылады.

Маңғыстауда өңір экономикасын ілгерілету аясында сан түрлі салаға тартылған инвестиция есебінен ондаған жоба іске асырылып жатыр. Соңғы жеті жылда облыстың кешенді дамуына құйылған демеу қаржы көлемі 88% өскен. Өңірде төрт мыңнан астам жұмыс орны құрылып, жалпы сомасы 2 трлн теңгеден астам 41 инвестициялық жобаның пулы қалыптасқан.

Облыс әкімінің бірінші орынбасары Жұмабай Қарағаев маңызы зор ауқымды жобалар жөнінде тың ақпаратпен бөлісті. Ауқымды жобалардың бірегейі – Қаламқас-теңіз, Хазар, Әуезов кен орындары. Жобаны толық іске асыру 6 млрд АҚШ доллары көлемінде инвестиция тартуға мүмкіндік береді.

«2023 жылдың ақпан айында Энергетика министрлігі мен «ҚазМұнайГаз» ҰК АҚ арасында жүргізілген келіссөздердің нәтижесінде жалпы қоры 81 млн тонна мұнай қорын құрайтын кен орындарын игеруге жақсартылған модельдік келісімшартқа қол қойылды. Жобаны ұйымдастырудың бастапқы кезеңінде 2 мың жұмыс орны құрылады. 2028 жылы өндіріс ісі басталып, жылына 4 млн тонна мұнай өндіру көзделген», – деді Жұмабай Қарағаев.

Жобалау жұмыстары былтыр басталды. Ал, келер жылдың соңында болат құрылымдардан теңіздегі кешен платформаларының құрылысын бастау жоспарланған. Кешен жағалаудан 64 шақырым қашықтықта «Қаламқас-теңіз» құрылымы аумағында орналасады.

«Kalamkas-Khazar Operating» ЖШС 2028 жылдың соңында «Қаламқас-Хазар» кен орнында алғашқы өндіріс жайлы жария ететіндігін, ал ҚМГ-ның шетелдік стратегиялық серіктесі ресейлік «Лукойл» мұнай компаниясы екенін айтты. Сондай-ақ, жобаны іске асыру үдерісіне қазақстандық верфтер мен металл конструкцияларын Ақтау, Баутино, Құрық порттарында өндіріс алаңдарын ашу көзделгендігі атап өтілді.

Инвестиция тартуға бағытталған тағы бір жоба полипропилен өндірісіне байланысты. Облыс әкімдігі әлеуетті инвесторлармен полипропилен өндіретін жаңа зауыт құру мәселесін пысықтау бойынша келіссөздер жүргізіп жатыр.

Жоба «KMG PetroChem» компаниясының бастамасымен «Жаңа полипропилен қондырғысының құрылысы» жобасын іске асыру мәселесін зерделеу бойынша жұмыстар басталды. Келіссөздер оң нәтиже берсе құны 1 миллиард АҚШ долларын құрайтын зауыт 2026 жылы іске қосылады деп күтілуде. Құрылысқа 3 мыңға дейін жұмысшы тартылады, ал нысанды пайдалануға бергеннен кейін 800 жұмыс орны құрылады деп жоспарланып отыр.

Қазіргі уақытта аймақта белсенді зерттеліп жатқан тағы бір ірі жоба бар. Бұл – 980 миллион АҚШ долларын құрайтын темір зауытының құрылысы. «YDA» түрік компаниясы бастамашы болып, аталған жобаны іске асыру мәселелерін зерттей бастады. Зауыт «Ақтау теңіз порты» АЭА аумағында орналасады деп күтіледі. Келіссөздер нәтижесінде жобаның 1 кезеңі 2026 жылы іске қосылады. Жоба аясында 2500 жаңа жұмыс орны құрылады, ал оның құрылысы кезінде 6 мың адам жұмыспен қамтылады.

Осылайша, аталған үш жоба арқылы өңір экономикасына 7,98 млрд көлемінде АҚШ доллары немесе 3,6 трлн теңге көлемінде инвестиция қаржысы құйылады.

Жазира ҚУАНЫШБЕКҚЫЗЫ

БІР МҮДДЕ

«Ауыл – ел бесігі» жобасы Қазақстан бойынша қайта қолға алына бастады. Премьер-Министр Әлихан Смайыловтың төрағалығымен өткен Үкімет отырысында осы мәселе тағы бір пысықталды. Ауылдық жерлердегі өмір сүру сапасы әуел бастан-ақ өзекті мәселелердің бірі болатын. Әлеуметтік, тұрмыстық және инфрақұрылымдық бағыт бойынша бұл салада қордаланған шаруа көп еді.

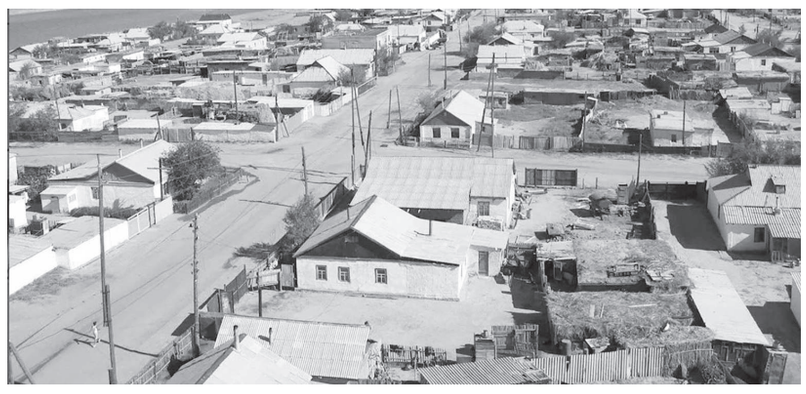

АУЫЛ ЕЛ БЕСІГІНЕ АЙНАЛА МА?

Шалғай өңірлердегі білім сапасы мен рухани өмірі де ақсап тұрғаны ешкімге жасырын емес. Ауыр тұрмыстық-экономикалық ахуалдың, жұмыссыздық пен сапалы өмір салтының да нашарлығы ауылдықтар үшін бүгін ғана туындап отырған жағдай емес. Интернет, сапалы ауызсу, қатынас жолдары айтыла-айтыла ауызды жауыр етуге айналған еді. Қай салада болсын, жылдар бойы жинақталып тұрған мұндай жағдайлар шарасыз жұртты қалаға үдере көшуге мәжбүр ете бастаған. Осындай қордаланған өзекті жағдайлардан соң Үкіметтің елге бет бұруы шындығында шалғай аймақтардағы қарапайым халық үшін елең етерлік бетбұрыс, көңіл қуантарлық ахуал болды. Енді «еститін Үкімет» ауылдарды шын мәніндегі «ел бесігіне» айналдыру жолында еңбек етпек. Ұлттық экономика министрі Әлібек Қуантыров жыл басындағы мәлімет бойынша республикада 6 293 ауылдық елді мекен бар екендігін, онда 7,8 млн-ға жуық адам тұратынын айтты. Сондай-ақ, ол «Ауыл – ел бесігі» жобасын іске асыру үшін елдегі ауылдардың жалпы санынан даму әлеуеті жоғары, ауыл тұрғындарының 90%-ы тұратын 3,5 мың ауылдық елді мекен іріктеліп алынғанын жеткізді.

Министрдің айтуынша, бұл ауылдарды дамыту бойынша жұмыстар 2019 жылдан бастап «Ауыл – ел бесігі» жобасы аясында жоспарлы түрде, қатаң бақылау арқылы жүзеге асуда. Аталмыш жобаның мақсаты бойынша инфрақұрылымды жаңғырту есебінен ауыл тұрғындарының өмір сүру сапасын жақсарту, ауылдарды өңірлік стандарттар жүйесінің параметрлеріне жеткізу мемлекеттің көздеп отырған негізгі мұраты.

Басты назар – әлеуметтік салада

Өңірлерді дамытуға бұған дейінгі үш жыл аралығында республикалық бюджеттен 326 млрд теңге бөлінсе, 3,7 мың жоба жүзеге асырылыпты. Мәселен, 334 тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық нысаны, 1,2 мың әлеуметтік инфрақұрылым, 2,2 мың көлік инфрақұрылым нысанын жаңадан салуға және жөндеуге нұсқау беріліпті. Соған сәйкес, 30 мың жұмыс орны ашылған. Қуантыровтың мәлімдеуінше, «2022 жылы 577 ауылдық елді мекенде 1 мыңнан астам жобаны іске асыруға 128 млрд теңге бөлінді. Осы жылдың 1 қаңтарындағы мәлімет бойынша облыс әкімдіктері бөлінген қаражаттың 94% игерген».

Атырау, Қостанай, Солтүстік Қазақстан, Түркістан облыстарында бұл үрдіс тың қарқынмен жүргізілсе, қаражаттың ең төмен игерілуі Ұлытау, Маңғыстау және Батыс Қазақстан облыстарында анықталған. Жергілікті әкімдіктер өңірлерді дамыту жоспарын министрліктермен бірлесе жүріп, өз тізімдерін дәлелдей отырып, жүзеге асырған. «Өңірлік стандарттар жүйесінің мақсаты – ауылдық аймақтардың әлеуметтік-экономикалық әлеуетін дамыту және қолдау арқылы ауыл халқының өмір сүру сапасын арттыруға жағдай жасау», – деді Ә. Қуантыров.

Сан бар, сапа қандай болмақ?

Ауылды көтеру, көркейту мәселесі талай жылдардан бері көтеріліп келе жатқандықтан осы жылдар аралығында оған аз қаражат бөлінген жоқ. Және әртүрлі инфрақұрылымдық жобалар іске асып жатқаны да белгілі. Шалғай өңірлерде жол қатынасы жақсарып, мектеп ауруханалар саны артты. Биыл да ел Үкіметі облыс әкімдіктерімен бірлесіп, 736 ауылдық елді мекенде 143 млрд теңге сомасына 1,5 мың жобаны іске асыруды жоспарлап отыр. Министр оның ішінде бұл қаражаттардың 102 млрд теңгесі жалпы сипаттағы трансферттерде есептеліп, жергілікті бюджеттердің шығыстар базасына берілгенін айтты. «Бұл тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласындағы 119 жобаны, әлеуметтік инфрақұрылымның 275 жобасын, оның ішінде 91 білім беру, 45 денсаулық сақтау, 139 мәдениет және спорт саласындағы жобаларды іске асыруға және ауыл ішіндегі жолдарды жақсартуға бағытталған 1,1 мың жобаны орындауға мүмкіндік береді».

Ұлттық экономика министрлігі «Ауылдық аумақтарды дамытудың 2023–2027 жылдарға арналған тұжырымдамасының» жобасын әзірлеген. Аталмыш тұжырымдаманың негізгі мақсаты «институционалдық қамтамасыз етуді ілгерілету арқылы ауылдық аумақтарды дамыту тәсілдерінің тиімділігін арттыру, сондай-ақ, ауыл халқының өмір сүру сапасын жоғарылату және жайлы өмір сүру ортасын құру. Жалпы, тұжырымдама мынадай тәсілдерден тұрады – ауылдың институционалдық дамуын қамтамасыз ету, әлеуметтік, инженерлік және көлік инфрақұрылымын қарқынды дамыту. Сондай-ақ, агроөнеркәсіп кешенін, кәсіпкерлікті, ауыл шаруашылығы кооперациясын дамыту арқылы ауыл халқының табыс деңгейін арттыру көзделген».

Ауылдық жерлерді көркейтудің, олардың гүлденуіне жол ашудың бірден бір көзі – жайылымдық жерлер. Үкіметтің кеңейтілген отырысында жайылымдық жерлермен қамтамасыз ету шаралары да талқыланды. Бүгінгі таңда жайылымдық жерлер 183,4 млн гектарды құрайды, оның ішінде 82,4 млн гектары – ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлер, 63,9 млн гектары – босалқы жерлер, 21,2 млн гектары – елді мекендерге іргелес жерлер, 15,9 млн гектары – басқа санаттағы жерлер (орман қоры, ерекше қорғалатын табиғат аумағы, өнеркәсіп жерлері). Министрдің айтуынша, биыл 16 қаңтарда елімізде мемлекетке қайтарылған ауыл шаруашылығы жерлерінің интерактивті картасы jerkarta.gharysh.kz геосервисі іске қосылған. Бұдан бөлек Мемлекет басшысының тапсырмасымен өзге де салалар түгел қамтылып, алдағы жылдары шалғай өңірлердің әл-ауқатын көтеріп, ауылдың әлеуметтік, мәдени, экономикалық статусы жоғарыламақ.

Жадыра ҚҰРМАНБАЙ

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

ҮШАУЫСЫМДЫ МЕКТЕП: СӨЗ БЕН ІС НЕГЕ ҚАБЫСПАЙДЫ?

(Соңы. Басы 1-бетте)

2018 жылы 5 қазандағы жолдауында экс-президент «Оқушыларды 3 ауысыммен оқытуды доғарыңдар. Бұл – ұят. Оқушы 3 ауысыммен қалай оқиды, 3 ауысыммен жұмыс істеген мұғалім қандай білім береді», – деп оқушыларға орын жетіспейтін мектептердің үш ауысымда оқыту және апат жағдайында болу проблемалары мейлінше сезіліп отырған өңірлер үшін Үкіметке 2019–2021 жылдарға арналған бюджеттен қосымша 50 миллиард теңге қарастыруды тапсырғанды. Бірақ, бұрынғы Президент тапсырмасы сол күйі орындалмады. Оған министр болған Күләш Шәмшидинованың, одан кейін бұл қызметті атқарған Асхат Аймағамбетовтың да шамасы келмеді. Оқу-ағарту министрлігінің тізгінін ұстаған Ғани Бейсенбаевтың шамасы жете ме, жетпей ме, оны уақыт көрсетеді.

Премьер-Министрдің орынбасары Алтай Көлгінов жұмыс сапарымен Алматы облысында болған кезде бұл мәселе тағы қозғалды. А.Көлгіновтың айтуынша, үшауысымды мектеп мәселесін «Жайлы мектеп» ұлттық жобасы есебінен 3 жыл ішінде шешуге мүмкіндік бар. Қазіргі таңда Алматы облысында 130 мың оқушыға арналған 60-тан аса жаңа мектеп ашу жоспарланып отыр. Үш жыл ішінде республикада барлығы 500-ден астам мектеп салынады, бұл 52 апатты жағдайдағы және 140 үшауысымдағы білім беру мекемесінің мәселесін толықтай шешуге мүмкіндік береді. Алайда, оған тағы да ешкім кепілдік бере алмағандықтан үшауысымды мектеп мәселесі 2025 жылы да шешіле қоюы екіталай. Өйткені, Үкімет басшысының орынбасары сілтеме жасап отырған білім беру саласындағы пилоттық «Жайлы мектеп» ұлттық жобасы Үкіметтің 2022 жылғы 30 қарашадағы қаулысымен қабылданған болатын. Оғу-ағарту министрлігі әзірлеген бұл жоба бойынша жайлы жағдайлар жасалған жаңа мектептерді салуға және ашуға 2 606 596 055 мың теңге қарастырылған.

Тәуелсіздік жылдары мектеп саны 9 мыңнан 7,6 мыңға дейін қысқарды. Олардың басым бөлігі болашағы жоқ елді мекендерде орналасқан шағын жинақты мектептерде білім алушылар санының қысқаруына және олардың жабылуына байланысты болды. Елдегі 3,7 миллион оқушының 2,2 миллионы қаладағы, 1,5 миллионы ауылдық мектептерде оқиды. Ал оқушылардың 270 мың тапшы орындарының 174 мыңы қалада, 96 мыңы ауылда болды. Атап айтқанда, оқу орындарының жалпы тапшылығы жағынан Түркістан (42 842) облысы, Алматы (39 065) мен Астана (27 931) қалалары алда болса, ең азы Ұлытау облысында (479) болды. Осы арада айта кетін бәр мәселе, Ұлытаудағы орын тапшылығының бәрі тек қалалық жерде ғана. Ал ауылдық жердегі тапшылық жағынан Түркістан (30 304), Алматы (20 525), Жамбыл (10 476) облыстары алда тұр.

Егер жұмыс істеп тұрған 710 мектептің әбден тозығы жеткенін, 177 мектептің пайдалану мерзімі 70 жылдан асқанын және 239 мектептің саманнан, 69 мектептің ағаштан, 5 мектептің қамыстан салынып, 40 мектептің бейімделген ғимараттарда орналасқанын ескерсек «жайлы мектеп» мәселесінің қаншалықты өзекті екенін сезіну қиын емес. Ұлттық білім беру дерекқорының 2022 жылғы 1 қарашадағы мәліметі бойынша елде 37 мектеп (күндізгі жалпы білім беретін мемлекеттік мектептердің 0,54 %) апаттық жағдайда деп танылды, 142 мектепте (күндізгі жалпы білім беретін мемлекеттік мектептердің 2,06 %) оқыту үш ауысымда жүргізіледі.

Бала туу көрсеткіштерін, урбанизацияны, өңірішілік және өңіраралық көші-қонды, сондай-ақ, ғимараттардың тозуын ескерер болсақ оқушы орындарының болжамды тапшылығы 2026 жылы 1 117 942 болмақ. Оның 798 352-сі қалада, 319 590-ы ауылдық жерде болуы мүмкін. Жалпы, орын тапшылығы Түркістан облысы (135 349) мен Астана (127 263), Алматы (125 744) қалаларында жоғары болса, ең азы Солтүстік Қазақстан (6 922) облысының еншісіне тимек. Сондықтан «Жайлы мектеп» білім беру саласындағы пилоттық ұлттық жобасын іске асыру жөніндегі іс-қимыл жоспарында 2026 жылға дейін қалаларда және белсенді дамып келе жатқан елді мекендерде кемінде 800 мың (екі ауысымды оқытуда) оқушы орындарының ағымдағы және болжамды тапшылығын жабу үшін жеткілікті жаңа оқу орындарын пайдалануға беру жоспарланып отыр. Атап айтқанда екі ауысымды оқытудағы жаңа оқу орнының 482 600-і 2024 жылы, 359400-і 2025 жылы пайдалануға берілуі керек. Ал, жобалық қуаты 300 орыннан жоғары орта білім беру ұйымдарында үш ауысымды оқыту мектептерінің үлесі 2023 жылы – 1,45%, 2024 жылы – 0,77%, 2025 жылы – 0,0% болады.

Яғни, «Жайлы мектеп» 2026 жылға дейін тек үшауысымды мектеп мәселесін ғана шешуге қауқарлы. Ал әлемнің дамыған елдері үш тұрмақ, екі ауысымның өзін әлдеқашан жойып, оқушылардың тек бір ауысымда оқып, қалған уақытта түрлі үйірмелер жұмысына қатысып, өзінің шығармашылық қабілетін шыңдауына мән беруде. Біздің үшауысымды мектеп мәселесін шешеміз дегенімізге биыл 10 жыл болды. Бұл бағытта әлі де ауыз толтырып айтарлықтай нәтижеге жеткен жоқпыз. Ал «Білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 – 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы», «Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020–2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы» қалай орындалды? Оған бөлінген қаражат қаншалықты тиімді игерілді? 10 жылда не істелді, не істелмеді деген сұраққа әлі толық жауап берілген жоқ. Сондықтан «Жайлы мектеп» жобасы да олардың кебін құшпауына «Халық үніне құлақ асатын үкімет» жауап береріне әзірше үміт те, күдік те тең түсіп тұр.

Ерлік ЕРЖАНҰЛЫ,
«Заң газеті»

БАЗЫНА

(Соңы. Басы 1-бетте)

ЖЕРІМІЗ ЖІКШІЛДІК ОШАҒЫНА

Жаман адам болуы мүмкін, жаман ұлт болмайды

Қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы, Петропавловск-Қызылжар аймағы менің қызмет жолымды бастаған, сонау алыста қалған балаң жастық шағымда топырағын басқан, тәжірибе жинаған, қалыптасқан, көзіме ыстық ұя, бауыр басқан мекенім еді. Халқымыздың қаншама ұлылары шыққан, тарихқа бай, қазыналы қоныс, ұлағатты ел-жұрттың орналасқан аймағы деп те құрметтеймін. Кезінде «қазақтың Ғабит Мүсіреповтей, Сәбит Мұқановтай марғасқа тұлғалары, әдебиетіміздің корифейлері туып-өскен өлкеде қалайша қазақ тілі кенже қалуға тиіс?» деп шырқырасам, мұндағы ана тіліміздің мүшкіл жағдайын сынға алсам, ол тек осы өлкеге деген үлкен құрметімнен туындаған ақ адал пейілімнің сыртқа жалындап теуіп шығуы, буырқанысы болатын.

Мен бұл өлкеден қаншама жаныма жақын жандар таптым, туыс, бауыр, достар таптым, ол өз алдына бөлек әңгіме. Сондықтан да болар, бұл өлкедегі әрбір жаңалық, өзгерістерді назарымнан қағыс қалдырмаймын, жетістіктеріне ала-бөтен қуанамын, кемшіліктеріне күйзелемін. Бәрімізге белгілі, бұл өлке – өзге ұлт өкілдерінің көбірек қоныстанған аймағы. Әппақ адал ниетіммен білдіргім келеді, ешкімді алалап, жат жұртқа балағым келмейді, жаман адам болуы мүмкін, жаман ұлт болмайды. Оған әлдеқашан көзім жеткен, жоғарыда айтқанымдай, мен сол өзге ұлт өкілдерінің ішінен қимастай қымбат жандар тауып, бауырластым, талай ізгі жандармен сыйласып, жақын араласып, достасқан едім, ішінде орысы да, немісі де, өзгесі де көп. Ол достық әлі күнге дейін жалғасуда, солардың ешқайсысын жамандыққа қимасым анық.

Ал, енді таяуда, нақ осы өңірден сепаратистік пиғылдардың иісі шығып, әлдекімдердің бұған белсене кірісуі мені тығырыққа тіреп тастағандай болды. Осы бір тымырсық ойлар жайлаған жандар, сол пасық әрекеттеріне кірісерде қандай негізге сүйеніп, қай ата-бабасының жоғын жоқтап, алдарына қандай мақсаттар қойды екен?

Өздерінің аш-жалаңаш жағдайларды көп көріп, жетіспеушілікті басынан талай кешіп келгеніне қарамастан, ауыртпалығы мол болған сол бір нәубетті шақтарда, біздің жұртымыз бір кездерде, олардың өздерін былай қойып, әке-шешелері, тіпті, арғы ата-әжелерін құшақ жая қарсы алған еді. Содан бері, жергілікті қазақ жұртынан қандай жаманшылық, қандай жаулық пиғыл көрді екен, момын елдің жазығы – достық, мейірбандық ниетпен, ақ пейілдерімен, қонақжай, меймандос ақжарма ықыластарымен, барын алдарына қойып, қарсы алғаны ма?

Данышпан Абай империялық өктемдік салқынын сезбей қалған жоқ, бірақ, жұртын арандап қалудан сақтандырды, орыстың жақсылығын баса айтып, алдыңғы ойлы, демократияшыл бағытына зор мән берді, халқына орыстың Пушкині мен Лермонтовын жақындастырып, Крылов мысалдары арқылы ізгі, жарқын ойларға жетеледі. Бірақ, кемеңгер ақын отаршылдық ызғарын жақсы сезініп, осы сындарлы тұста бірігіп, ел болудың орнына берекесі қашқан жұртын өткір тілімен ашы сынаған болатын:

Бас-басына би болған өңкей қиқым,
Мінекей, бұзған жоқ па, елдің сиқын?
Өздеріңді түзелер дей алмаймын,
Өз қолыңнан кеткен соң, енді өз ырқың...

«Өз қолыңнан ырық кетті» деп отырғаны, «отаршылдықтың ырқындасың» дегенді жұмсартып, астарлай жеткізуі болатын. Заманынан көш ғасыр ілгері озып туған кемеңгердің өзі сүйген жұртын сақтандырып та, «дос жылатып айтады» дегендейін жанына батырып та, тіпті, түйреп те айтқан сөздерін поэзиясынан да, қара сөздерінен де табуға болады. Абайдай данышпанымыздан қалған сөз жоқ, ұлы ойшыл бәрін де айнаға салғандай көріп, халқына жанашырлық ғақлияларын қалдырып, ескертіп, қамшылап, қайтсе ел болудың жолдарын нұсқап, айқын көрсетіп кеткен болатын. Сөйткен Абайымызды, «байшыл-буржуазияшыл таптың өкілі», «феодал-шонжар тұқымнан шыққан» деп қасиетті әке Құнанбаймен, әулие Әнет бабасы, Шәкәрімдей ғұлама ақынымен, өзге де бұл тұқымның игі жақсыларымен қосақтап, тегіс қаралап, өз жұртына қарсы қоймаққа ниеттенген замандар да болған. Бұл – тұтас ұлтқа қара күйе жағып, қазақ деген халықтың қасиетінен айыру, өнеге-ұлағаттан жұрдай етуге бағытталған империялық қатерлі ұстаным болатын.

Бірақ, кеңестік идеологияның зымияндық жоспары орындалмай қалды, заман өте келе бәрі өз орнына келе бастады. Қарап отырсақ, кеңестік заман, үнемі жақсыларымыз бен жайсаңдарымызды, қазақтың ең алдыңғы қатарлы озық ойлы тұлғаларын арашалаумен, ақтаумен, олардың халықшылдығын, адамдық ізгі ниетте болғандықтарын дәлелдеумен өтіпті. Абайдан кейінгі туған заманда қаншама кемеңгерлеріміз қараланып, «халық жауы» атанды. Сол тұлғаларымыздың бәрі де өздеріне Абайды ұстаз тұтқан, ұлы ақынның, кемеңгер ойшыл-ағартушымыздың өзіне баттастыра күйе жағып, жағымсыз қырынан танытуға тырысушылықтың өзі тұтас халықты, ұлтымыздың орнын қасақана аласартып, төмендетумен бірдей әрекет еді. Абайдың сөздері, өнегесі, ұлағаты – халықтық қасиетімізді танытарлық аса биік деңгей болатын. Сондықтан, ұлы Абай тағылымын қайталай оқудан, ұрпаққа өнегесін жаюдан шаршамаймыз. Бірақ, әзірге түпкі мақсатымыз ол емес, даналар тағылымынан мысал келтіре отырып, өз заманымыздың кеселін айқындау.

Бәрімізге белгілі, қазақ жерлеріне ішкі Ресейден орыс «переселендері» ағылып келіп, қоныстана бастағанда, қазақ халқының тұрмысы ала-құла болды, әлі өркениет жетістіктері жетпей жатқан, тауқыметі көп жұрт болатын. Соған қарамастан дархан жұрт, әуелгіде екпіндей кірген, төрге ұмтылған, өзімшілдікке басып, жерін тартып ала бастаған, омыраулап, өктемдік көрсете келген келімсек жұртқа жаулық, бөтен ниет танытқан жоқ, тұз-дәмімен бөлісті. Әйгілі Ақан серінің «переселендер» өктемдігіне, ел басына келуіне наразы болып, өлең шығаратыны осы тұс:

Қоныс жоқ, жан-жағыңнан тарылмаған,
Патша отыр, жұтамын деп бір әбжылан...
...Барабар красиянға тең болмадық,
Тартылып, қай жараға ем болмадық?
Малымыз, жерімізден пайда тиіп,
Қалайша патшамызға дем болмадық?
Орыс, ноғай, сарт, сауан саудагерге,
Қалайша малмен, жермен тең болмадық?
Сексен бес жыл болыпты бодандыққа,
Қайырсыз патшамызға ел болмадық.
Құр мен қоян секілді алуға оңай,
Қай жұртқа аңқаулықтан жем болмадық?!...»

– деп келетін жолдардан сері ақынның ғана емес, ұлтымыздың күйзелісін анық тануға болар еді.

Біздіңше, мұнда қай уақытта да жанға батып келген қазақтың ауыр трагедиясы жатыр. Бірақ, баладай сенгіш, аңғал ақын халқымыздың басындағы ахуалды «патша ағзам білмей отыр, әйтпесе, «қазақ үшін қайғырып жылар еді» деп жырлап, күйзеліске түсетіні бар. Әрине, ақын деген халықтың жүрегіндегі мұң мен сырды бейнелі сөзбен, мәнерлеп жеткізіп жүретін жандар, Ақан сері де өз заманының мұңын мұңдап, жырын жырлап отырған ақын. Демек, оның сөзі – халқының ойы мен тілегін жеткізері сөзсіз. Ақан сері – сәбидей аңғал, сенгіш болса, сол дәуір халқының да осы өреде ойлап-пішіп отырғандығы. Сөзімізді бекіте түсу үшін алаштың дана перзенті Ахмет Байтұрсынұлына жүгінейік: – «Елде жоқ рух ақын сөзінде де болмайды. Елде бар рухты ақын дәріптеп, күшейтіп, көпіртіп, көркейтіп айтуы ықтимал, бірақ, жұртта жоқ рухты ақын өзінен шығарып айта алмайды. Ақын сөзіне жұрт рухының сәулесі түспей тұрмайды».

Досжан ӘМІР,
ҚР Жоғарғы Сотының судьясы

Әрине, осы орайда сол дәуір мен қазіргі кезеңді салыстыра сараптай отырып, ізгі ниетпен, еліміз бен жерімізді сүйген адал жүрегімізбен, бүгінгі мемлекетіміздің, жұртымыздың тағдыр тізгініне ие болған билеуші үкіметіміздің тура, түзу, даңғыл жолға түсуін, өзара сыйластық, ынтымақ, бірлік жағдайында, халқының сенім үдесінен шыға білуін жан-тәнімізбен тілейміз, тілектес ниетте қала береміз.

Тарих не дейді?

Санаң сан-саққа бөлініп, қилы-қилы ойлар иектегенде, тағы да әулие тарихқа жүгінесің. Мейлі, ол жақсы болсын, жаман болсын, ащы болсын, тәтті болсын, өткенге көз жүгіртпей, сабақ алмай, ілгерілеу, алға басу мүмкін болмасы тағы белгілі. Халқымыздың дәуірлеген, қой үстіне бозторғай жұмыртқалаған күндері тым алыс ғасырлардың иінінде қалды. Соған малданбай, қым-қуыт, қарбалас кезеңдер туғанда, «қайтсек ел болып қаламыз?», «көш соңында жүріп, ілгері кеткен елдердің шаңына көміліп қалмаймыз ба?» деген сұрақтар қай кезде де қазақтың алдыңғы қатардағы ойлы қауымын ертеден мазалап келген болатын. Осы жиырмасыншы ғасырдың басында халқы үшін ашық күреске бел шеше кіріскен Алаш қайраткерлері бұл түйінді мәселені түбегейлі біржақты қылуға белсене атсалысты. Олардың ой-армандары, алға қойған мұрат-мүдделері жүзеге асса, қазақтың қайғы-мұңы, өзекті өртер өкініші де ұмытылып, сол көкейтесті мәселелер орайлы сәтімен шешіліп жатса, өткеннің бәрі де жуылып-шайылып, қазақ жаңа заманға сенімді қадаммен аттамақ еді. Алаш ардақтыларының ешқайсысы да, өзгенің жеріне көз алартудан аулақ еді, тәңірден тек өздерінің халқының тиесілі несібесін тілеп, жаратқаннан әлмисақтан еншілі сыбағасын ғана сұрағандай еді. Әрине, олар еріксіз заманына құл болды, саясат ағымымен санасуға тиісті болды.

Жиырмасыншы ғасырдың басы, патшалық отаршыл империяның озбыр өктемдікпен қазақ жерін басып алып, игеруге бағытталған Столыпиндік жер реформасының күш алып тұрған, қазақты сорлатқан үстіне сорлатқан кезең еді бұл. Бұрынғы бұрынғы ма, отаршылдық саясат жан-жағымыздан қусырып, дендеп, бел алып бара жатқан уақыт. Ақан серідей халқының алақанында жүрген ерке ақынның нәзік жаны осындай көпе-көрінеу басынушылыққа шыдамағаны ғой... Не көрмеген жұрт едік, бейбақ халық бәріне шыдады, үнсіз төзді.

Әлихан Бөкейхан бастаған Алаш зиялылары халқына жаны ашып, өздерін отқа салғандай шырқырап, осы тұста патша үкіметіне жеті талаптан тұратын әйгілі Жер петициясын жолдаған. Өкінішке қарай, Алаш арыстарының талабы жауапсыз қалды, отаршылдық езгі одан әрмен күшейіп, қарқын ала түсті. Алаш қайраткерлері, ұлт ұстазы Ахмет жырлағандай, жұртын сілкіндіремін деп, «маса» да болып шақты, Міржақып та «Оян, қазақ!» деп жар салды. Осы мақсат жолында газет-журналдар да бірінен соң бірі ашылып жатты. Сол басылымдар, «Айқап» журналы, «Дала уәлаятының газеті», «Қазақ» газеттері аз өмір сүріп, іле-шала жабылып қалып жатса да, ел өміріне үлкен сілкініс, серпіліс әкеліп үлгерген болатын. Тек кеңес үкіметі орнағаннан кейінгі, Ленин бастаған үкіметтің әділет орнатамыз деген әуелгі жылдардағы талпынысы ғана қазақ елінің кеудесінде үміт шырағын тұтатқаны белгілі. Мойындауымыз керек, пролетариат көсемі Ленин үкімет басында аз өмір сүрсе де, қазақ сияқты аз халықтарға шапағаты тиіп үлгірген, революционер-большевиктер үкіметіне басшылық еткендер ішіндегі бірден-бір адал, жанашырлық танытқан қайраткер басшы болды. Әттең, ғұмыры қысқа болды, әйтпесе, ол алаштың оқыған зиялыларын бағалай білген, үніне құрметпен құлақ асқан, талаптарын орындауға бар мүмкіндігінше күш салған бірден-бір қайраткер болатын. Сол Ленин құрметтеген Алаш зиялыларының, ол өмірден өтісімен, қуғындалып шеттерінен жазаға ілінуі – бұл арада әлі ашылмаған жұмбақ жайлардың барлығын меңзейтіндей. Ал, Сталин қазақ сияқты халықтарға қамқор болды деуіміз бос сөз, оның билік басына келуі – жұртымыз үшін үлкен трагедияның басы болды. Өзінің ата тегінен, тұқым-зәузатынан шошынып, безінген, тегін, аты-жөнін өзгертіп, орыстанған, ұлтын сатқан тексіз басшыдан не күтуге болады? Ол жолында тұрған ешкімді де аямаған нағыз тиран-залым билеуші болатын. Біздің халқымыздың ендігі тарихы осындай әділетті бағалармен сарапталуға тиіс. Және Сталиннің орыстануы – орысты сүйгендіктен емес, оның сенімге кіруге тырысқан екіжүзділігі, халық сүйген, сенген, үміт артқан Лениннің ізбасарымын, бұдан былай біздің жолымызбен, ленинизм-сталинизм жолымен жүресіңдер деп жариялап, халық сеніміне аярлықпен кірген аса әккі, айлакерлігі қандай адам екенін көрсетеді.

Мүдделер қайшылығынан ең алдымен зардап шегетін – қарапайым халық

Тарихты байыптап, түйсіне келе, анық көзіміз жететіні, диктатор билеушілер ежелгі билеушілерден ғана емес, өз замандастарынан да өнеге үйреніп, қатар билік құра отырып, бір-бірінен тағылым алуы, өз тұрғыластарының іс-әрекетін жазбай қайталауы аз кездеспеген.

СУДЬЯ МІНБЕРІ

ҚЫЛМЫСТЫҚ ПРОЦЕСТЕГІ ЖАРЫСПАЛЫЛЫҚТЫҢ МАҢЫЗЫ

Сот төрелігі – адам мен азаматтың, мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардың, лауазымды адамдардың аса маңызды құқықтары мен заңды жүзеге асыруға тікелей қатысы бар құқық қорғау қызметінің функциясы болып табылады. Сот төрелігінің мақсаты – істің алдын ала құзыретті органдар тарапынан жан-жақты және толық тергелуін қадағалау, барлық қажетті дәлелдемелердің анықталуы, дәлелдерді заңды, негізді және әділ жүзеге асыру секілді талаптарға жауап беру керек. Сот төрелігін атқару қорытындысы бойынша қабылданатын сот шешімдері мемлекет атынан шығарылады. Сондықтан сот төрелігін іске асыратын судьяға және жалпы сот жүйесіне артылатын жауапкершілік жүгі ауыр.

Біздің мемлекетте сот қылмысқа қарсы күресетін орган болмауға тиіс, ол адамның құқығы мен бостандығын қорғауды қамтамасыз етіп, заңдылық тәртібін орнықтыруы керек деген қағида бар. Әрине, заңдылық тәртібін орындау – заңға сүйеніп, үкім шығарумен ғана шектелмейді. Процесс барысында әрбір дерек, әрбір сәт қалт жіберілмеуі керек. Сол сияқты тараптардың жарыспалылығы мен теңдігіне де үлкен мән беріледі.

Қылмыстық процестің іргелі қағидатының бірі – тараптардың жарыспалылығы мен теңқұқылығы. Іс бойынша айыптау және қорғау тараптарының тең құқығы мен тең мүмкіншілігін қалыптастыру маңызды екені белгілі. Істің әділ таразылануына прокурор мен адвокат жарыспалылығының көмегі көп. Адвокат тергеуде кеткен кемшіліктерді тауып, өзіне сенім білдірген жанға заңдық көмек көрсетіп, істің күмәнді тұстарының қалмауына, әділ төреліктің жасалуына ықпал ету керек.

Жарыспалық принципі сот процесінің мазмұнына айтарлықтай ықпал етеді. Прокурорлар мен адвокаттар соттардың іс қарауына тараптардың теңдігі мен процестің жарыспалылығы принциптері негізінде қатысады, кез келген тараптың өз пікірін айтуға және өзінің көзқарасын қорғауға құқығы бар.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев: «Құқықтық мемлекеттің маңызды шарты – туралықтан танбайтын әділ сот төрелігінің болуы. Сот жарыспалы қағидат бойынша жүруге және судья айыптаушы жаққа тәуелді болмауға тиіс. Сол үшін адвокат пен прокурордың теңдігін қамтамасыз ету қажет» деген болатын.

Осы ретте Президент үш буынды модель құру, яғни сот, құқық қорғау органдары және прокуратура арасындағы өкілеттіктер мен жауапкершілік аясының аражігін айқындау арқылы, жұмыс сапасын арттырудың маңыздылығы туралы да айтқан еді. Бұл қылмыстарды тез ашу, қылмыс жасаған адамдарды қылмыстық жауаптылыққа тарту және әділ сот талқысын жүргізу, азаматтардың құқығын қорғау бойынша кепілдікті арттыру мақсатында қылмыстық іс жүргізу заңнамасын тиімді қолдануды көздейді.

Жоғарғы Сот тарапынан барлық соттардан жарыспалылық және сапалы сот ісін жүргізуі қатаң бақыланады. Бұл бағытта көптеген маңызды басқосулар өткізіліп, ұсыныстар енгізілуде. Сот талқылауы барысында нақты жарыспалылықты күшейту маңызды.

Қылмыстық процестік кодекстің 23-бабында «қылмыстық сот ісін жүргізу айыптаушы және қорғаушы тараптардың жарыспалылығы мен тең құқылығы қағидаты негізінде жүзеге асырылады» делінген. Қорғаушы күдіктіні, айыпталушыны, сотталушыны, сотталған адамды, ақталған адамды қорғаудың заңда көзделген барлық құралдары мен тәсілдерін пайдалануға міндетті. Заңға сәйкес, сот айыптаушы немесе қорғаушы тарап жағында әрекет етпейді және құқық мүдделерінен басқа қандай да болсын мүдделерді білдірмейді. Қылмыстық процеске қатысатын тараптар сот ісін жүргізу барысында өзінің ұстанымын, оны қорғаудың тәсілдері мен құралдарын дербес және сотқа, басқа да органдар мен адамдарға тәуелсіз таңдайды.

Қазақстандағы қылмыстық іс жүргізуді жетілдірудің негізгі бағыты тараптардың нақты жарыспалылығы мен соттың бейтараптығын бекітуге негізделген. Қылмыстық процесті жүргізу кезінде тараптардың жарыспалылығын арттыруға қатысты мәселелер жоқ емес. Мысалы, сотқа дейінгі тергеп-тексеруді бастапқы кезеңге (процестік тексеріс) және негізгі кезеңге бөлуге болар еді.

Қазіргі кезде заң талаптарына сәйкес, қорғаушылық қызметті айып тағылған адамның етжақын адамдары емес, білікті заңгердің атқаруы керек. Бұл да тараптардың жарыспалылығын, яғни, бәсекелестігін қамтамасыз етуге бағытталған жаңашылдық.

Қазақстанның құқықтық жүйесі, соның ішінде сот жүйесі халықаралық талаптарға сай дамымай, мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық және басқа да салаларында жетістікке жету қиын. Сондықтан сот жүйесіндегі әрбір тетік күн сайын даму үстінде.

Айнұр ҚЫЗЫЛБАЕВА,
Ақтау қалалық сотының судьясы

АЙНАЛМАУЫ КЕРЕК!

Мысал керек пе, толып жатыр. Гитлер Италия елінде фашизмнің алауын тұтатып, өрбіткен диктатор Муссолиниді өзіне ұстаз тұтыпты. Сондай-ақ, саясатқа қатар келіп, үлкен елдерді билеген Сталин, Гитлер, Черчилль, Рузвельттердің бір-бірінен үйренері аз болмаған, көптеген мәселелерде пікірлес, қарайлас жандар болған. Әрине, олардың арасында саяси бағыт-ұстаным, мүдде қайшылығы болуы заңдылық. Тіпті, бір-бірін іштей жек көрген жандар болуы да мүмкін. Олардың саяси қақтығыстары, тәжікелесіп, талас-тартысқа барғандары туралы да аз айтылмайды. Соғыс өртінің тұтануына да, ең алдымен, себепкер болатын – диктатор билеушілер. Міне, тарихи, саяси мүдделер қайшылығынан, әрине, ең алдымен зардап шегетін қарапайым халық.

Әңгімеміз Лениннен бастау алып, Сталиннің билеушілік кезеңіне тіреліп өрбіп отыр. Осы екі кеңестік билеушінің екеуі де қазақ халқының тарихына өшпестей із қалдырды. Сондықтан да, қаншалықты қазақ үшін олар билік құрған жиырмасыншы ғасырдың алғашқы жартысы ауыртпалыққа толы, зардап-залалы басым жылдар болса да, айналып келіп осы тарих соқпақтарына орала береміз. Үлкендеріміз сталиншіл болды деп, біздің сол соқпақпен тарта беретін жөніміз жоқ, олар құдайын ұмыттырған сойқанды саясатқа соқыр сеніммен табынды, енді ес жиғандай, өз қолымыз өз аузымызға жеткен заманда, сол ескі құлдық психологияның әсерінен айыға алмай, таптаурын ізімізден жаңылмай, баладай сенгіш қалпымыздан өзгермей, аңғалдығымыздан айнымай: «Мен айтайын тақпақ, Сталинді мақтап» деп тақылдап кете берсек, кім болғанымыз? Күллі сана-сезімімізді өзгертетін, өзгелердің тарихын мойындап, өз тарихымызға немқұрайды қарайтын, өзгелердің тұлғасына табынып, өз даналарымызды танығымыз келмеген, танытпаған заман келмеске кетті. Енді, тек ақиқатқа тура қарап, елдігіміздің байрағын биік ұстап, даңғыл жолымызға түсетін, басшымыз да, қосшымыз да ұлт аясында ғана ойлайтын, ұлттық шеңберде ғана қарастырып ой түйетін, ұлт мүддесіне орайластыра маңызды шешімдер қабылдайтын кезең әлдеқашан туған...

Қазір бұрынғы бұлдыр тарихымызды терең тану бағытында, шүкірлік қылатындай көп жұмыстар атқарылып жатыр. Тәуелсіз елге лайықты жаңартылған оқулықтар шығарылуда, жаңаша ойлауға бейім, сана-сезімдері дүр сілкінген ғалымдарымыз, қаламгерлеріміз нағыз тарихымызды танытуға талпынған, ізденген туындыларын, зерттеулерін, көркем шығармаларын дүниеге әкелуде. Кеңестік қазақ тарихының болғаны, оқытылғаны туралы сөз қозғаудың өзі қиын. Әшейін бір мазақ үшін шығарылған тарих оқулығынан еліміздің тарихын танып өстік. «Танып өстік» деуіміз де бұл арада дұрыс қолданыс болмас, «сол жарымжан тарихты оқып, кері кеттік, кенжелеп артта қалдық» деуіміз керек шығар. «Біздің тарих – ол-дағы қалың тарих, Оқулығы жұп-жұқа бірақтағы» деп арқалы ақынымыз Қадыр Мырза Әлі қалай дөп басып тауып айтқан!

Сананы улаудың сыры тереңде

Егер бұл бағытта тәуелсіздікке қол жеткізгеннен бастап орасан істер атқарылмаған болса, халықтың түсінік-танымы сол қалпында, өзгеріссіз қалар ма еді, кім білсін? Сталиндік саясат қазақ тарихында айтып жеткізгісіз терең із қалдырды. Және бұл ашық айтуымыз керек, біржақты, залалды жағынан, тек қаскүнемдік, зиянкестігін ғана тигізген саяси кезең. Осы бір қысым-қиянатқа толы кезеңді ешбір дәуірмен салыстыру мүмкін емес. Тұп-тура Сталин билігі тұсында қазақ халқы бұрын-соңды болмаған тарихи зардаптарға ұшырады, ел ішінде «кәмпеске» деп аталған саяси қитұрқы сылтаумен (халықтың бұл нәубетті заманға – «ашаршылық болмасын, аша тұяқ қалмасын!» деп ат қоятыны да осы кез) біртұтас халықты тоздырды, оның арты халқымыздың үштен екісін жалмаған сұрапыл ашаршылыққа ұласты. Қазақтың ең таңдаулы ұландарының, халқымыздың ең өрелі ойлы, алдыңғы қатарлы зиялы өкілдерінің түбіне жеткен, алаштың ең таңдаулы оқығандарының, ғұлама ғалымдарының қыршын жасын қиған зұлмат репрессия жүргізілді. Бұл, турасын айтқанда, тұтас халықтың тамырына балта шабумен бірдей қаскүнемдік болатын.

Ашаршылық саясаты, көбінесе, Қазақстандағы халықтың санын кемітіп, ұланғайыр жерін өз халқынан босатуға бағытталса, ал репрессия тұтас Кеңестер Одағында жүргізілді. Репрессия – сол кездегі саясат тілімен «тазалау» деп аталыпты. Осыдан-ақ, байыптай беріңіз, бұл қандай тазалау, елді саналы ойдан, білімнен жұрдай қылып тазалау ма, әлде, саяси қитұрқылықпен, зымиян есеппен жасалған тазалау ма? Өзі білімсіз, ғылымнан мақұрым қалған, тек өзімшілдікпен, менменшілдікпен, мемлекет басқару ісін бір қолға негіздеген, мейлінше, бүркемелі, жұмбағы, құпиясы басым саясат ұстанған, жекелеген адамдар түгілі, миллиондаған халықтың тағдырын астыртын ойластырып, үкімін жеке дара шешкен айлакер, әккі саясаткерлікті жетік меңгерген Сталин ең озық ойлы зиялы қауымға, елінің ірі қайраткерлеріне, ғалымдарға, ақын-жазушыларға шүйілігіп, «халық жауы» атандырып, құдалауға ұшыратты. Каторгада, түрмелерде сүйектерін шірітті, ату жазасына кесті. Әлемдегі «ең бостандық сүйгіш елміз», «теңдік аңсаған елміз» деп жар салған Кеңестер Одағы «тұтқындар лагері» деген атаққа ие болды. Мұндай жауыздық саясатты қалайша ақтап, арашалауға болар?

Міне, Сталиннің орысшылдық-шовинистік қауіпті бағытының қол жеткізген түпкілікті нәтижесі осы болды. Тіпті, оның шовинистік орысшыл ұстанымы – орыс халқының өзіне осы күнге дейін ықпал етіп отырғандығын ашық айтуымыз керек сияқты. «Сен мықтысың, сен әлемнің иесісің, өзге халықтар орыс жұртынан әлдеқайда төмен, қараңғы, надан, ұлы орыс халқы жасасын!» деп ұрандата берсе, барша саяси іс-әрекеттерде құлаққа сіңіре берсе, мұның магиялық теріс әсері қай жұртты бұзбайды?! Оның ұлы орысшылдыққа әбден құлай берілгендігі сондай, тіпті, әріптес, қызметтестерімен демалыс сәттерінде, өзінің шыққан тегі – грузин халқы үшін емес, ұлы орыс халқының денсаулығы үшін, жасампаздығы үшін деп тост көтертіп отырғаны туралы серіктестері естеліктер қалдырған. Міне, билікке жетудің, оны ұстап тұрудың, бет қаратпайтын тежеусіз билеушіге айналудың осындай айлалы, зымиандық жолдары болған! Өйткені, ол өзінің саяси мақсатын іске асыруға, азғантай грузиннің қолдауы арқылы емес, ормандай орысқа арқа сүйеп жететінін жақсы түсінген билеушi-диктатор!

Сөйтіп отырып, қазақ мүддесіне қызмет еткен, жандарын қиған қасиетті хандарымызды өз жұртына қарсы қойып отырған. Шыңғыс ханнан бастап, Абылай, Кенесары хандарды жек көрген, баяндамаларында хандық, патшалық, императорлық биліктердің шексіз қатыгездігі, өз билігі үшін халықты құрбандыққа шалғаны туралы жиі мысалдар келтіріп отырған! Түпкі мақсаты белгілі, бұл өз билігін көтерудің, өз саясат-ұстанымдарына халықты сендіре берудің зымиян жолдары еді. Яғни, дүниедегі ең әділетшіл, ең таза жол – марксизм, ленинизм, сталинизм жолдары екендігіне бұқараны иландыру!

Сауатсыз билеуші халқына сор

Сталин өзінің культтік жеке билігін нығайта түсу үшін, әлемдегі теңдесі жоқ қаһарлы да әлеуетті, жеке-дара билеушіге айналу үшін, дүние жүзі пролетариатының көсемдері, өзімен енді бәсекелес болып қатар тұра алмайтын әріптесі Ленниннің ертерек көз жұмғанын, коммунизм идеясының негізін қалаған Марксердің есімдерін өз пайдасына қатты пайдаланды. Олардың есімдерін культтік шарықтау деңгейіне көтерткізу үшін жанталаса әрекет етті. Мұндағы түпкі ойластырылған мүдде – сол коммунистік партиялық ұлы жол ұстанушылардың жалғыз көзі тірісі менмін, олардың есімдеріне табынсаңдар, менің өзіме табыныңдар!» дегенді аңғарту болатын. Міне, Сталиннің отыз жылдық шексіз билікке ие болу сырының құпиясы осында жатыр! Көбіміз осыны түсіне алмай, әлі күнге дейін адасып жүрміз, Сталиннің шексіз диктаторлық билігі осы күнге дейін біреулерге ұнайды, әсіресе, оның орысшылдығы, бір халыққа басымдық беруі ұнайды, оның мұны сол орыс халқына деген сүйіспеншілік, махаббатынан емес, өз билігін күшейту үшін, қарақан басы үшін істегендігін ұққысы келмейді, бәлкім, кейбіреулердің ұғуға ниеті де жоқ. Әрі-беріден соң, Сталиннің Гитлермен жолы өте ұқсас, рухтас адамдар, ол да шексіз билікке жету үшін, ең алдымен, ұлы неміс халқының сеніміне әбден кірген адам, ол, әсіресе, неміс жұртының өрімдей жастарын соңынан ерту үшін өзіне табындырарлық осындай әрекеттерге барған, Гитлер де Сталин секілді көпшілікті сиқырлап алардай, мысымен басатындай, сұсты, қуатты, тегеурінді, шешен адам болған. Гитлердің сиқырлы қуатқа ие болған сөздерін, әсіресе, неміс жастары тізелері дірілдеп, көз жасына ие бола алмай, табына тыңдайтын болған! Гитлер ұстаз тұтқан итальян коммунистерінің көсемі Муссолини де осындай магиялық сиқырлықпен жұртын көпке дейін сендірген, әрине, қашан жалған уәделері ашылғанша. Міне, фашизм дегеніміз қалайша өрістеп, қайдан бастау алады, пайымдай беріңіз...

Әрине, билік иелерінің мұндай ұстанымдарының ұрпаққа тигізер залал-зардабы өлшеусіз болғанын өткен өмір жолдарымыз дәлелдеді. Осындай диктаторлық биліктен тарихта қаншама орны толмас ағаттықтар кетті, әділетсіз қиянат-қысымдар орын алды, есебіне жету қиын. Әрине, Сталин де, оған диктаторлық жолдарымен ұқсас Гитлер мен Муссолини де тарихтан, дүниежүзі халықтарынан өздерінің лайықты бағасын алды, олардың ұстанған саясатының өлшеусіз ащы зардабын билеген жұрттары тартты, бірақ, осы тарих жолдарын тануымыз, сабақ алуымыз әрқалай. Мұның маңыздылығын ақылы мен парасаты, түсінік-танымы жоғары, білімді, ойлы ұрпақ жақсы түсінеді. Орыс жұртының да, біле-білгенге, Сталиннің шексіз билігінен татқан азабы мен залал-зардабы ұшан-теңіз. Патшалық Ресейде ғылым мен білім шарықтап, әлемдік деңгейге көтерілсе, Сталин керісінше, ғылым мен білімді тұншықтырды, орыстың ең таңдаулы қайраткерлері құдаланды, атылды. Осындай тиранды не үшін орыс халқы, грузин, қазақ, өзге бұрынғы мүдделес, одақтас болған елдер құрметтеуге тиіс, оның қанды жолынан қандай өнеге алуы тиіс?! Ойлансақ керек еді.

Үй ішінен үй тігуге жол берілмейді

Қазақтай көнбіс, жаны сірі халықты әлемнен кездестіру қиын шығар, сондай саяси теперіштерден де аман қалдық, ұлтымыздың дені сақталды. Санқилы сынақтардан елдігімізден айырылмай өтіп келеміз. Сол дүрбелең шақтардың өзінде, бірте-бірте қазақтың жомарттығына тәнті бола бастаған орыс «переселендері», мұжықтары жергілікті жұртпен тіл табысты, ортақ мүдделі халыққа айналды. Оларды адамшылық табиғаты, ішкі жан дүниелерінің үйлесімі, ізгілігі мен пейілі, қасиетті жердің асыл топырағы табыстыра бастағандай еді. Оған куә – басымыздан кешкен тарих, кешегі аласапыран жылдар, бұл халықтарды, тіпті, екіжүзді, аяр саясат ұстанған кеңестік билік қитұрқысының өзі айырмағандай еді. Қазақ қиын замандарда көмек сұрап келген өзге ұлт өкілдерімен азғантай асын бөлісті, ортақ қазаннан дәм татысты. Мейлі, дұрыс болсын, бұрыс болсын, тарихтың бұралаң жолдарын бірге кешіп өтті, тауқыметін бірге тартты. Сол сынағы мол дәуірлерден қол ұстасқан бірлікпен, ынтымақпен өткен тату халықтардың бүгінгі күнімізде де арасына от жағылмаса, сына қағылмаса деген тілектен айнымаймыз.

Солтүстік Қазақстандағы дау-жанжалды өрбітуші сепаратистік топтар әрекеті, Шығыс Қазақстандағы бүйректен сирақ шығарып, ел аумағында «орыс Алтайын құрамыз» деушілердің лаңы алаңдатпай қоймайды. Масқара жағдай емес пе, үй ішінен үй тіккендей, бір кездері мемлекеттік тұрғыда қарастырылып, бөлінген, шекарасы белгіленген, тарихи тиесілі, еншілі жеріңді бөлшектеуге ұмтылу – көпе-көрнеу басынудың көрінісі. Елдік біртұтастығыңды мойындамаушылық, сепаратизмнің асқынған қауіпті бағыты демеске лажымыз жоқ. Бұған ел болып, мемлекет болып немқұрайды қарауға болмайды. Тиісті қатаң шаралар қолданылмаған жағдайда мұндай әрекеттердің басылмай, қайта-қайта тұтанып, қоздап, өрістей беретіні сөзсіз.

Осының барлығы, біздің түсінуімізше, бір-бірімізге деген құрметіміздің төмендігінен туындайды. Қалай ойласақ та, бір түйткілді, жан ауыртар ауқымды, аса күрделі, маңызды мәселеге келіп тіреле береміз, еліннің тілін сыйламаған жұрт, сенің елдігіңді, мемлекет ретінде дамып, ілгері басқаныңды қалар ма екен?!

Біздің зиялыларымыз, «ел болып қалыптасудың ең маңызды факторы – тіл» деп баяғыда айтып кеткен болатын. Еліннің тілін жақсы білген адам, қадір-қасиетіне де тереңірек бойлар еді, жан-дүниеңді ұғар еді, тарихың мен әдебиетіне де, салт-дәстүріне де немқұрайды, салғырт көзқараспен қарамай, сыйлап үйренер еді. Өзінің орнын, үлесін артық санаған масылдық пиғылдардан, биіктен қараған астамшылықтан, өгейсіген, жат ойлардан арылып, жергілікті халықты өзімнің отандасым, мүдделесім деп қабылдар еді.

Осы тұрғыдан келіп, тарихтың ащы сабақтарын ескере отырып, ұлттар арасына сына қағып, жікшілдік тудыратын, ұлтаралық араздыққа алып баратын дау-жанжал тудырушыларға Ата Заңымыздың аясында қолданылар шаралар қарастырылып, мемлекеттік деңгейде күн тәртібінен түспей, үнемі қатаң бақылауға алынуы тиіс деп санаймын. Ұлттар арасына іріткі салушылар, мемлекеттігімізге қауіп төндіретін ұйымдасқан сепаратистік топтар, арандатушы жікшілдер лайықты жазасын қатаң түрде алуы тиіс. Өзгелерге ащы сабақ болуы үшін.

Жатсақ та, тұрсақ та көкейімізден үнемі алаңдатар бір сұрақ кетпейді: Апырмай, біздің қасиетті топырағымыз, жайлап отырған жеріміз – жікшілдік ошағына айналуға лайық па еді?!

Солтүстік Қазақстандағы дау-жанжалды өрбітуші сепаратистік топтар әрекеті, Шығыс Қазақстандағы бүйректен сирақ шығарып, ел аумағында «орыс Алтайын құрамыз» деушілердің лаңы алаңдатпай қоймайды. Масқара жағдай емес пе, үй ішінен үй тіккендей, бір кездері мемлекеттік тұрғыда қарастырылып, бөлінген, шекарасы белгіленген, тарихи тиесілі, еншілі жеріңді бөлшектеуге ұмтылу – көпе-көрнеу басынудың көрінісі. Елдік біртұтастығыңды мойындамаушылық, сепаратизмнің асқынған қауіпті бағыты демеске лажымыз жоқ. Бұған ел болып, мемлекет болып немқұрайды қарауға болмайды. Тиісті қатаң шаралар қолданылмаған жағдайда мұндай әрекеттердің басылмай, қайта-қайта тұтанып, қоздап, өрістей беретіні сөзсіз.

КӨЗҚАРАС

АДАМ ӘДЕМІ КИІМІМЕН ЕМЕС, ӘДЕП, БІЛІМІМЕН БАҒАЛЫ

Судьялардың Әдеп кодексін дайындау ең алғаш рет ұлт жоспарында көтерілген болатын. 100 нақты қадамнан тұратын бұл стратегиялық құжаттың 19-қадамында судьялардың есеп беру тәртібін күшейту, жаңа Әдеп кодексін жасақтау қажеттігі айтылған еді. Осылайша өзге мемлекеттердегі судьялардың әдеп кодекстері зерделеніп, нәтижесінде қазақстандық қазылар бағдар етер құжат 2016 жылы қолданысқа енгізілген болатын.

Алғаш рет қолданысқа енгізілген Әдеп кодексі халықаралық құқықтық ұйымдарда, сондай-ақ, құқықтық институттарда кеңінен талқыланып, өзінің оң бағасын алды. Кодексте ел Конституциясының, «Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» заңының нормалары, халықаралық құқықтың, соның ішінде Судьялар мінез-құлқының Бангалор қағидаларының талаптары ескерілген.

«Адам әдемі киімімен емес, әдеп, білімімен бағалы» дейді дана халқымыз. Осы тұрғыдан алғанда судьялардың сот процесіндегі қимыл-әрекетінің ғана емес, қызметтен тыс кездегі бет-бейнесіне де ортақ талаптың белгіленуі орынды. Жалпы мемлекет атынан үкім шығаратын судьяның көркем мінез, көрікті ойымен, келісті әрекетімен көпшілікке үлгі болғаны абзал. Әдеп кодексінің көздегені де осы. Адамдар арасындағы қарым-қатынас әдептілікке негізделсе, жан-жағына жылуын шашады, әдепсіз болса қапаландырады. Адам мәдениеті жоғары болған сайын, оның айналасындағы адамдармен қарым-қатынасы да сыпайы бола түспек.

Жалпы, судья әрдайым көпшілік назарында болғандықтан, қоғам қашанда оның моральдық келбетіне қатаң талаптар қояды. Осы талаптарды ескере отырып судьяның өз абыройына нұқсан келтірмеуі, сот билігінің беделін түсірмеуі міндет. Міне, осы жылдар бойы сот беделін қалыптастыруға қызмет еткен, судьялардың басты бағдары болып келген Әдеп кодексіне өзгеріс енгізіп, жаңартатын, жаңғыртатын кез келді. Себебі, құжатты қоғам талабына сай жетілдіру – қажеттілік.

Бүгінгідей ақпараттық заманда кодекстің бірқатар талаптарға толық сәйкес келмей отырғаны рас. Өйткені жұртшылық әлеуметтік желіге байланған заманда судьялардың кез келген іс-әрекетінің жылдам жария болатынын көзіміз көріп отыр. Ал кодексте осындай сын, пікірлер туындағанда судьялардың қандай әрекет етуі керектігі, қазылардың қандай мінез-құлқы, қадамы әдептілік нормасына сай келмейтіні нақты көрсетілмеген. Осыған орай жаңа әдеп кодексінде судьялардың мінез-құлқына қойылатын талаптарды нақтылау кезек күттірмейді. Сонымен бірге, судьяның кәсіби қызметтегі, қоғамдық өмірдегі және тұрмыстық (күнделікті) қарым-қатынастағы мінез-құлқына қойылатын негізгі талаптарды мейлінше терең айқындау шарт.

Судья – мәртебелі мамандық. Бірақ адам тағдырына жауапты болғандықтан, бұл жұмыстың жүгі де ауыр, жауаптылығы да зор екені түсінікті. Судьяның қызметі тек заңды жетік біліп, сот процесін сауатты жүргізумен өлшенбейді. Басқа мамандық иелерімен салыстырғанда судья 24 сағат бойы көпшіліктің назарында. Оның жүріс-тұрысы, әрекеті, сөйлеген сөзі, киген киімін айтпағанда, отбасының мүшелері де қоғамның бақылауында екенін ұмытпауымыз керек. Әсіресе, әлеумет судьяның отбасы мүшелері жіберген кемшілікті судьяның жеке басымен байланыстыруға, сол арқылы қоғамда резонанс тудыруға әуес. Соған орай, жаңа Әдеп кодексінде қазақстандық қазылардың әдебі мен әрекетіне қатысты шектеулер реті ғана белгіленіп қоймай, судьяларға қорған, тірек болатындай тетіктер ескерілсе, нұр үстіне нұр болмақ.

И.ТҰҢҒЫШБАЕВ,
Қызылорда қалалық әкімшілік құқық бұзушылықтар жөніндегі мамандандырылған сотының судьясы,
ҚР Судьялар одағының Қызылорда филиалындағы Судья әдебі жөніндегі комиссия мүшесі

Алтынай ЖОЛЫМБЕКОВА,
Түркістан облыстық Ішкі істер департаментінің аға тергеушісі:

«ХАЛЫҚТАН АЛҒЫС ЕСТУ ҒАНИБЕТ»

– Алтынай Махамбетқұлқызы, алғашқы тергеген ісіңіз есіңізде ме?

– Әрине, есімде. 2010 жылы тергеу бөліміне келгенімде ең алғаш қараған ісім кісі өлімі болды. Кісі өлген жерге бардым. Барсам, қаладағы дәмханалардың бірінде ер азаматты бірнеше жерінен пышақтап өлтіріп, қашып кеткен. Өлген адамның жатқан жерін қоршап тастаған, иттер жүр. Аң-таңмын. Сараптамалар тағайындау керек болды. Көмекке облыстық ішкі істер департаментінен тергеуші келіп, бағыт-бағдар берді. Ертесіне жұмысқа келсем, басқа тергеушілер «Алтынай, сен бұл істі бізге бере сал, саған ауыр болады» деп маған жанашырлық танытты. Бірақ, мен көнбедім. Себебі, өзімнің қызметімді жетілдіру үшін осындай қиын істерден бастаған дұрыс деп ойладым. Мен «Жоқ, бұл істі ешкімге бермеймін» деп өзім тергеуге кірісіп кеттім. Содан бастап тергеудің қыр-сырын үйреніп, тағайындалатын сараптаманың түр-түрін тани бастадым. Қаза тапқан ер адамның үйіне барсақ, кішкентай бес қызы бар екен.

Әкесі отбасының жалғыз асыраушысы болған екен. Соларды көріп, қылмыскерді тауып, қалайда жазалау керек деген ойға келдім. Оның арасында күнделікті орын алған қылмыстарды ашуың керек, күн-түн демей жұмыс істеп жүріп, қылмыскерді таптық. Сот болып, ол тиісті жазасын алды.

– Сіз тергеген істердің ішінде өзін өзі өртеген кәсіпкер Нұркен Айнабековтің де ісі болды. Бұл істі алып жүру сізге ауыр болмады ма? Өйткені, ол өзіне өзі қол жұмсағанда тергеушілер мені осы дәрежеге жеткізді деп айыптаған болатын?

– Кәсіпкер бастапқыда бізге жәбірленуші ретінде арызданып келді. Ол өз арызында бұрынғы шенеунік Жамбыл Байғоновтың 25 млн теңгесін алып қойғанын көрсеткен. Біз тиісті тергеу шараларын жүргізіп, ақшасын өндіріп бердік. Кейін анықтай келе, кәсіпкердің өзі алаяқ екені белгілі болды. Оның үстінен төрт бірдей қылмыстық іс қозғалды. Осы кезде ол жағдайы тығырыққа тірелгенін біліп, БАҚ өкілдерімен баспасөз мәслихатын өткізді. Сөйтіп бізді жұртқа қараламақ болды. Ол аздай, келесі күні прокуратураның алдына барып өзін өртеп жіберді. Осы кездер мен үшін өте ауыр күндер болды. Жаппай қызметтік тексеру шаралары жүргізілді. Сол күндері бала-шағам да «анашым, енді сізге не болады» деп қатты уайымдағаны бар. Барлық тергеу жұмыстарымды тексеріп, ақырында менің ешбір қателік жібермегенім дәлелденді. Осылайша, адал еңбегімнің арқасында мен өзімнің ақ дұрыс бағытта жұмыс жүргізгенімді дәлелдеп шықтым.

– Алаяқтыққа байланысты қылмыс көп пе?

– Алаяқтық туралы істерде небір құйтырқы әрекеттерге көз жеткізесің. Бізге бес адам арыз жазып келді. Олардың сөзінше, бір таныстары банктен жеңілдетілген пайызбен несие алып беремін деп барлық құжаттарын, қомақты көлемде ақшаларын алып, қашып кетіпті. Тергеу шаралары барысында ол адамның фотороботын жасап, кім екенін анықтадық. Мекенжайы да табылды. Онымен хабарласып, полиция бөліміне шақырттық. Жауап алу барысында алданған адамдардың құжаттары ауылдағы үйінде деп көрсетті. Ертесіне қаладан шалғай жатқан Монтайтас ауылына бардық. Барсақ, құжаттарды бір қапқа салып, пештің түбіне көміп қойыпты. Ішін ашып қарасақ, бес адам емес, отыздан астам азаматтың құжаттары жатыр. Араларында банк қызметкерлері де бар. Кейіннен барлығын шақыртып, құжаттарын қайтардық. Олардың қуанғанын көрсеңіз ғой. Кейбірі, құжатын да, ақшасын да қайтара алмаймын деп күдерін үзген екен. Ұсталған күдікті жәбірленушілердің барлық шығындарын қайтарды. Сөйтіп халықтың алғысын алдық. Жәбірленушілердің «рақмет» деп шын көңілмен айтқан сөзін естудің өзі бір ғанибет.

– Қылмыстық істерді қарау барысында қандай қиындықтар кездеседі?

– Істі қарағанда негізінен күдіктілердің мың танысы араласып іс тоқтап қалмаса екен, сотқа дейін жетсе екен деп іштей уайымдайсың. Желілік маркетинг, пирамида сынды алаяқтық істер көп кездесті. Мәселен, Өзбекстаннан келген әйел қызы екеуі адамдарға «бастапқыда 150 мың кассаға апарып төлейсің, ол қағазды тіркеп қоямын, артынша ай сайын 1,5 млн теңге, екінші айда 3 млн теңгеден алып отырасың» деп алдап, халықтың сеніміне кіріп отырған. Алайда, ол адамдарды бір-біріне тіркемей, барлығын өздерінің атына тіркеп, пирамидалық желімен өзі қыруар қаражат алып отырған. Оның ісін үш тергеуші жүргізіп, ақыры іс маған өтті. Танысып қарасам, таза алаяқтық. Себебі, олар негізінен заңдылық сауаты жоқ, ауылдың адамдарын шақырып отырған. Оған жауап алуға барсам, «мен ешкімнен қолма-қол ақша алған жоқпын» дейді. Базадан анықтап қарасақ, ол әйел Өзбекстанда да осындай алаяқтықпен айналысқаны үшін түрмеге отырған екен. Ал, жәбірленушілерге хабарлассам, олар күйіп отырмыз, ұстатпайды деп жылап отыр. Осындай кездерде қарапайым адамдарға қатты жаным ашиды. Солардың алданған ақшаларын қайтартып бersем екен деп іштей ойлап жүремін. Ал, істі сотқа өткізгенде үстімнен үлкен жүк түскендей болады.

– Өзіңіз қараған атышулы пирамада ісі жайында сөз қозғасаңыз?

– Мен қараған істің 80 пайызында шағым айтушы, жәбірленушілердің материалдық шығыны өтелді. Бұл менің бірінші орынға қоятын талабым.

Тергеу барысында тергеуші ретінде де, кей кезде әйел ретінде де, ана ретінде де баға берілетін жағдайлар болады. Қазақстанның барлық өңірінен 2100 адам «Индиго 24» және «Evolution Corporation» атауларымен құрылған қаржы пирамидаларына алданып, халыққа 3,5 млрд теңге көлемінде шығын келген. Қаржы пирамидасын құрды деген айыппен 20-ға жуық адам сотталды. 950 томдық іс жинап, оны сотқа өткіздік. Қаржы пирамидасы бойынша бұл істі 2021 жылдың қаңтар айында бастап тергеп, өткен жылдың қыркүйек айында істі сотқа өткіздік. Өте қиын іс болды. Бұл істі жалғыз тергеген жоқпын, өйткені, осы қылмыстық іске қатысты жедел тергеу тобы құрылып, оның құрамына отызшақты адам ендік. Олардың арасында жедел уәкілдер, жергілікті полиция инспекторлары болды. Өйткені, іс бойынша жәбірленушілердің көбі Түркістан облысына қарасты Жетісай, Мақтаарал қалаларының, Шардара мен Сарыағаш аудандарының тұрғындары. Сонымен қатар, басқа облыстардан да жәбірленушілер болды. Әсіресе, Астана, Шымкент қалалары, Маңғыстау, Жамбыл облыстарында тұратын жәбірленушілердің саны тым көп еді. Әуел баста іс бойынша 25 адам күдікті ретінде танылып, тергеуде отырды. Еліміздің әр өңірінен 2100 жәбірленуші шағымданды. Олардың іс-әрекеттеріне қарап, ұйымдасқан қылмыстық топ белгілерімен істі сотқа жолдадық. Қаржы пирамидасы деген қазір қоғамдағы ең күрделі мәселенің бірі. Қаншама адам соңғы ақшасын салған, қаншасы сол үшін несие алған. Жәбір көргендердің көбі әйел адамдар болғандықтан, бұл іс өте ауыр тиді. Біреуі үйінен, біреуі отбасынан айырылған, қаншама әйел алдымызға жылап келіп, қаржы пирамидасын құрған адамдарды қашан жазалайсыздар деп сұрайды. Ал, тергеу изоляторында айыпты ретінде 22 әйел отырды. Олардың да бала-шағасы бар, бұл жолға отбасын асырау үшін барғанын айтып ақталады. Олар бір жарым жыл отбасын көрмей, тергеуде отырды. Оларға да психологиялық көмек көрсетілді. Соңғы ақшасын салып, қомақты қаржыға кенелемін деп алданған әйелдерге «сен не үшін несие алдың, неге алаяқтарға сендің?» деп те айта алмайсың. Олар онсыз да ауыр күндерді бастан кешіріп, қарызға алған ақшасы мен несиесін қайтарудың қамын ойлап жүрген жандар.

Тергеу бітті, сот үкімі шықты. Сот үкімі бойынша қаржы пирамидасын құрды деп бір ер адам, оның анасы және тағы бір әйел, барлығы үш адам 12 жылға, бес адам 10 жылға, сегіз адам 5 жылға сотталды.

– Түркістан облысы Шардара су қоймасында браконьерлікпен айналысқандардың ісін тергедіңіз, бұл тергеу жұмысы қалай өрбіді?

– Үш күдікті ер адамды бірден сот қамауға алды, ал қалған жетеуі ешқайда кетпеу туралы қолхатпен босатылды. Осы іс маған тапсырылып, тергеуді жүргізе бастағанымда көбісі іс сотқа жетпейді деп сенімсіздік танытты. Алайда, мен бұл іске әдеттегідей білек сыбана кірістім. Барлық дәлелді назардан тыс қалдырмадым. Оларды біртіндеп жинап, әрбірінің сөзін саралап отырдым. Сарапшыларға балық аулау құралдарын апарып, бірнеше рет тиянақтап тексерттім. Бағыма орай көлікті жақсы жүргізетінімнің көмегі көп тиді. Яғни, мен күдіктілерден тәркіленген балық аулайтын тор мен ауды жүксалғышқа салып алып жүретінмін. Оның салмағы шамамен 30 келі. Торды Жетісай қаласынан Шымкент қаласына дейін үш рет апарып, үш рет сараптамадан өткіздім. Екі аумақтың ара қашықтығы шамамен 250 шақырым. Оған қоса жауап алушыларды беттестірдім, сұрақ-жауаптарын алдым және тағы да басқа түрлі тергеу әрекеттері болды. Әрине, мұндай жұмыс өз кезегінде біршама уақытты талап етті. Тергеу үш айдан астам уақыт бойы жүргізілді. Нәтижесінде қылмыстық іс 23 томды құрады. Бұл тек 10 адамға қатысты бір іс. Сондықтан айтар едім, тергеудің өзіндік есепке алына бермейтін қиыншылықтары да бар. Сондай-ақ, қайталанып жасалған сараптамалар, қосымша жүргізілген жедел шаралар, жалған құжаттармен балық көрші облысқа шығарылғандығына байланысты аудиторлық тексерулер тағайындалды. Осылайша 2020 жылдың қараша айында айыптау ісі сотқа жіберілді. Араға жеті ай салып, 2021 жылдың маусым айында сот өз шешімін шығарды. Жетісай ауданынан 44 және 42 жастағы ерлі-зайыпты мен 51 жастағы әйел алты жылға және 32 жастағы ер адам жеті жылға сотталды.

– Алтынай, осы еңбек еткен жылдарыңызда әттеген-ай деген тұстар болды ма?

– Әрине, адам болғаннан кейін «әттеген-ай» дейтін кездер болады ғой. Бірақ, ауыз толтырып айтарлықтай немесе өкінетіндей тұстар болған жоқ. Мен 8 Наурыз халықаралық әйелдер күні қарасаңында Ішкі істер министрі, полиция генерал-полковнигі Марат Ахметжановтың қолынан алғыс хат алдым. Бұл мен үшін үлкен қуаныш десем артық айтқандығым емес. Өзімнің адал қызметімді елеп-ескерген басшылыққа алғысымды айтамын.

– Әңгімеңізге рақмет!

Раушан НАРБЕК
ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫ

ҮЛГІ

ӘСКЕРИ ҚЫЗМЕТ - АБЫРОЙЛЫ МІНДЕТ

Бүгінде әскери борышын өтеуден жалтаратын жастар көп. Олар отаншылдықтың рухын сезінбегендіктен, ел алдындағы борыштың маңызын түсінбегендіктен осындай қате қадам жасайды.

Жастар рухты болуы үшін, елін қорғауда енжарлық танытпау үшін әскери саланың биік мақсатын дәріптеп қана қоймай, осы салаға өмірін арнаған, әскери қызметтің беделін көтерген батырларды насихаттау кезек күттірмейді. Себебі, әскери қызмет – абыройлы міндет. Осы ұранды өмірлік мақсат етіп, бойындағы бар күш-қуаты мен қажыр-қайратын еліміздің Қарулы Күштерінің дамуына жұмсап, аянбай еңбек етіп жүрген жанның бірі – Мият Байсариев.

Әскери киімі сымдай тартылған тұлғасына жараса кететін азаматтарға қызыға қарап, қорғаныс саласында қызмет етуді армандамайтын бала кемде-кем шығар. Мият Байсариев те оқалы киімі жарқырап, ел тыныштығын күзететін әскери қызметкер болуды ерте кезден армандаған.

Жамбыл облысы, Тұрар Рысқұлов ауданы, Тереңөзек ауылдық округінің Шолаққайыңды елді мекенінде дүниеге келген ол балалық арманының жетегімен Алматы қаласында Бауыржан Момышұлы атындағы республикалық әскери мектеп-интернатына қабылданған болатын. Әскери адам болу тек форма киюмен шектелмейтінін, оған қандай талаптар қойылып, міндеттер жүктелетінін осы салаға келген соң терең ұғына бастады. Осы ортада жүріп жүрек қалауымен таңдаған мамандығының жауаптылығы мен маңызын ұғынды. Әскери мектепті аяқтаған соң, 1993–1997 жылдар аралығында Кеңес Одағының Батыры, Халық қаһарманы Сағадат Нұрмағамбетов атындағы құрлықтағы әскерлер институтына түсіп, жоғары білім алды.

Мият Байсариевтің әскери қызметтегі алғашқы қадамы 1997 жылы Алматыдағы 61993-әскери бөлімнің танк взводынан басталды. Содан кейін 2002 жылы танк батальонының командирі, 2005 жылдан кадрлар және саптық бөлімнің аға офицері қызметтерін атқарды.

Жүктелген міндеттерге асқан жауапкершілікпен қарайтын, өзіне де, өзгеге де талап қоя білетін, жұмысына адал маманның бойындағы осы қасиеттерін анық аңғарған басшылық Мият Бейбітұлына зор сенім артып, 2011 жылы Тараз қаласындағы 28903-әскери байланыс бөлімі командирінің тәрбие және идеологиялық жұмыстар жөніндегі орынбасарлығына тағайындады.

Ақылы мен ой-парасаты кемел, ілкімді іс-әрекеттерімен артынан ілескен жас ұрпаққа үлгі болып келе жатқан абзал азамат өзінің жалынды жастық шағын, барлық саналы ғұмырын осы әскери өмірге арнады. Бүгінде шектік жасқа толуына байланысты Қазақстан Қарулы Күштерінің қатарынан подполковник шенінде запасқа шыққан Мият Бейбітұлының жастарға айтар ақылы, берер тағылымы мол.

Бес бала тәрбиелеп, үлкен шаңырақтың отағасы болып отырған Мият Байсариевтің балаларына саналы тәрбие беріп, мамандық таңдауда дұрыс бағыт сілтеген, сөйтіп, әскери саланың майталманы болуына зор үлес қосқан аяулы ата-анасына айтар алғысы шексіз.

Жамбыл атындағы аграрлық бірлестікте кадрлар бөлімінің меңгерушісі қызметін атқарған, Тұрар Рысқұлов ауданының «Құрметті ардагері» атағының иегері, ардақты әкесі Бейбіт Байсариев пен он ұл-қыз тәрбиелеп өсірген «Батыр ана», «Алтын алқа» төсбелгілерінің иегері, денсаулық сақтау саласының ардагері, асыл анасы Медеркүл Манашева балаларын адал, еңбекқор етіп тәрбиелеуге бар ғұмырын арнады. Балаларының арман-мақсатының орындалуына әрқашан қолдау білдірді. Бүгінде Мияттан басқа балалары да өмірден өз орындарын тапқан, әртүрлі салада еліміздің дамуы жолында еңбек етіп жүр.

Мият Бейбітұлының інісі Болат Байсариев Ұлттық қауіпсіздік комитетінде еңбек етсе, қара шаңырақты ұстап отырған бауыры Қайрат та ауылдық клубтың меңгерушісі, кенже қарындасы Жұлдыз – Қарағанды қаласындағы республикалық «Достық» білім беру орталығының директоры.

Ұзақ жылдар әскери салада еңбек еткен Мият Бейбітұлының қазіргі таңда Тараз қаласының «Арай» тұрғын үй алабында тұрғындар қауіпсіздігін сақтау жолындағы азаматтық қызметін жалғастырып жатқан жайы бар. Біз осындай өз кәсібін сүйетін, әскери саланың айбынын ұқтыратын рухты азаматтармен мақтанамыз!

Айгүл АХМЕТОВА,
«Заң газеті»

КӨКЖИЕК

ЖАС ҒАЛЫМДАРДЫҢ ТАЛАБЫ ТАУДАЙ

Ғылым мен білімнің қара шаңырағы Қазақ Ұлттық университетінде жас ғалымдар мен студенттердің дәстүрлі «Фараби әлемі» атты халықаралық конференциясы өтті.

Осы шара аясында Философия және саясаттану факультетінің «Философия» кафедрасы «Жаңа Қазақстан жастарының құндылықтары туралы философиялық дискурс» секциясы бойынша жұмыс жүргізді. Конференцияға Қазақстан Республикасының және алыс, жақын шетелдің студенттері, магистранттары, докторанттар мен жас ғалымдары қатысты.

Конференцияның мақсаты студенттерді оқу-танымдық қызмет пен ғылыми зерттеу жұмыстарына ынталандыру, студенттер мен ғалымдарды заманауи ғылыми мәселелерді шешуге тарту, дарынды, талантты студенттерге қолдау көрсету және шығармашылық қабілеттерін ашу, жас ғалымдардың зияткерлік әлеуетін қалыптастыру.

Философия ғылымының кандидаты Асқар Лесхан модераторлық еткен ғылыми алаңда 27 үміткер бақ сынады. Жаңа Қазақстан жастарын толғантқан түрлі қызықты тақырыптар талқыланды. Алматы қаласының қоғамдық Денсаулық басқармасы, Жоғары медициналық колледжінің студенттері А.Даниярова мен А.Абылкакованың «Жаңа Қазақстан жастарының құндылықтары» тақырыбында жасаған ғылыми жұмыстары көпшілікке ой саларлық үлкен дүние болды. «Қазір жастардың алдына қойған басты құндылықтары түп тамырымен өзгерді. Соған байланысты қоғамдағы қажеттіліктердің бірі осы жастардың болашағын жақсартуға бағытталған. Жаңа мемлекетті құрып, оның егемендігін сақтайтын жастардың бейнесі қандай, оларға қандай қасиеттер керек деген орынды сұрақтар туындайды. Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Amanat партиясы жастар қанатының кезектен тыс съезінде Жаңа Қазақстан жастары үшін негізгі ұстаным болатын 3 басымдықты атап, бұл сұрақтың жауабын «Біріншісі – білімге деген құштарлық, екіншісі – еңбексүйгіштік, үшіншісі – патриотизм» – деген тұжырыммен қорытындылады.

Қоғамдағы тіл мәселесі де талқылаудан тыс қалмады. ҚазҰУ филология факультетінің 2 курс студенті Сандуғаш Керей «Тіл мәртебесі: тіл философиясына этнолингвистикалық талдау» тақырыбындағы ғылыми зерттеуінде тіл мәселесін барынша жан-жақты талдап берді.

Бұдан бөлек, философия мамандығының 1-курс студенті Самедов Мадиярдың «Әл-Фараби мен Шәкәрімнің философиялық концептілерін талдау» тақырыбындағы ғылыми зерттеуі де оң бағаланды. Зерттеу мақаласында әл-Фараби мен Шәкәрімнің философиялық көзқарастары туралы негіздемелер тұжырымдалып, Екі алыптың философиялық ойларының мәні жан-жақты зерделенген. Мақала жас буынға ойды қалай қалыптастыру керек екендігін және оны қоғамда қалай қолдану керектігін аңғартады.

Философия мамандығының 4 курс студенті Сағындықова Айзаттың дайындаған «Метамодерндегі экзистенциалды күйзелісті шешудің заманауи дискурсы» тақырыбындағы зерттеу мақаласында қазіргі метамодерлік жағдайдағы экзистенциалды күйзелістерді бүгінгі дәуірдің әлеуметтік шындығы ретінде қарастыра отырып, оның бүгінгі техногендік астарына, көріну формалары мен деңгейіне, себептері мен шартты белгілеріне, ерекшеліктеріне терең мән берген. Зерттеу барысында экзистенциалық күйзелістің негізгі идеялық бастамасы және метомодернизм туындатқан ішкі конфликт мәселесіне психо-философиялық талдаулар жүргізе отырып, мәселені шешуге алғаш рет қадам жасалған.

Конференция барысында қазақ жастарын толғандыратын түрлі тақырыптар талқыланды, қатысушылар әрбір тақырыпқа өз көзқарасын білдіріп отырды.

«Фараби әлемі» халықаралық конференциясының соңында үздік деп танылған жұмыстарға сыйлық тағайындалды. Қатысқан барлық студенттер мен жас ғалымдарға сертификаттар тапсырылды.

Жас ғалымдар мен ғылымға жаңа қадам басып келе жатқан студенттеріміздің ғылыми жұмыстарын талқылай отырып, қазақ қоғамының болашағының зор екендігіне қуандық. Өскелең ұрпақтың жаңа қадамдарына сәттілік тіледік.

Гүлнар МӘЛІККҚЫЗЫ,
әл-Фараби атындағы
ҚазҰУ-дың доценті

ТАРАТУ

5. «ВодИнжПром» ЖШС, БСН 131040017161 (Алматы қаласы, Байзақов көшесі, 125/185 ғимарат, н.п. 2) өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Өскемен қаласы, Фонтанная көшесі, 42. Тел. 87012253883.

6. «Unique Oil» ЖШС, БСН 200140014321, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: 050051, Қазақстан Республикасы, Алматы қаласы, Медеу ауданы, Самал-2 ықшамауданы, 33А үй, 459 пәтер. Тел. 87774140223.

7. «Астық сақтандыру компаниясы» АҚ қызметінің тоқтатылуы туралы

2023 жылдың 22 ақпанында астана қаласының МАЭС «Астық сақтандыру компаниясы» АҚ «бұдан әрі – Компания) қатысты мәжбүрлі тарату негіздемесі бойынша қозғалған тарату өндірісінің аяқталуы туралы ұйғарымы 2023 жылдың 9 наурызында заңды күшіне енді, ал бұл оның қызметінің толықтай тоқтатылуын қарастырады. Осылайша, сотпен Компанияның тарату туралы есебі мен тарату балансы бекітілді.

Астана қаласы бойынша «Азаматтарға арналған үкімет» МК» КеАҚ 2023 жылғы 7 сәуірдегі №7518 бұйрығымен Компанияның қызметін тоқтату мемлекеттік тіркеуі жүргізілді, Бизнес сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізіліміне («Заңды тұлғалар» МДБ) тарату жайлы жазбалар енгізілді.

Тұрақты сақтауға жататын Компанияның құжаттары Алматы қаласының Мемлекеттік мұрағатына сақтау үшін өткізілді.

ҚР Азаматтық кодексінің 50-бабының 10-тармағына сәйкес, заңды тұлғаның таратылуы аяқталған, ал заңды тұлға өз қызметін тоқтатқан деп бұл жайында мәліметтер Бизнес сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізіліміне енгізілгеннен кейін саналады.

Азаматтық кодекстің 377-бабының 1-тармағына сай міндеттемелер заңды тұлғаның (борышкер, несие беруші) таралуымен тоқтатылады. Таратылуға жататын заңды тұлғаның мүлкінің жетіспеушілігінен қанағаттандырылмаған несие берушілердің шағымдары, сондай-ақ, тарату балансын бекіткенге дейін жарияланбаған, өтелген деп саналады (Азаматтық кодекстің 51-бабының 6-тармағы). Өтелген деп тарату комиссиясымен танылмаған несие берушілердің талаптары да саналады, егер де несие беруші сотқа арыз-талаппен жүгінбеген болса және де соттың шешімімен несие берушінің талаптарын қанағаттандырудан бас тартылған болса.

10. «Источник-GSM Костанай» ЖШС, БСН 070240001334, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қостанай қаласы, Баймағамбетов көшесі, 162 үй, 82 пәтер.

11. «Жол-Комфорт» ЖШС-ін серіктестік төрағасы әрі жалғыз құрылтайшысының шешімімен 2023 жылғы 15 наурызда жауапкершілігі шектеулі серіктестігін тарату туралы шешім қабылдады. БСН 2001400196986. Мемлекеттік тіркеу туралы 19,01,2020 ж. «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы» коммерциялық емес акционерлік қоғамының Алматы облысы бойынша филиалында 19.01.2020 жылы тіркелген. Алматы облысы, Талғар ауданы, Қайнар ауылдық округі, Жалқамыс ауылы, «Солтүстік» шағынауданы, 21 үй мекенжайында орналасқан.

12. «IMAN-571» ЖШС, БСН 210940033215, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан, Түркістан облысы, Жетісай ауданы, Жетісай қаласы, Ы.Алтынсарин көшесі, 28 үй, пошта индексі 160500.

13. «CROSS Log» ЖШС (БИН 120240000328), 2023 жылы 9 ақпанда Серіктестік құрылтайшылары серіктестікті тарату туралы шешім қабылдағанын хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, Алматы қаласы, Медеу ауданы, Көк Төбе ықшамауданы, Қыз Жібек көшесі, 23 үй, телефон +77272584411.

14. «Досымжан Company» ЖШС өзінің таратылғаны туралы хабарлайды. Шағымдар Түркістан облысы, Наурыз ауылы, А. Өтегенов көшесі, 51 үй мекенжайы бойынша хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай ішінде қабылданады. Тел. 87781068894.

15. «ТАЙМ СТРОЙ ЛТД» ЖШС, БСН 110340007822, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Атырау облысы, Жылыой ауданы, Құлсары қаласы, Аэропорт ықшамауданы, 46. Тел. +77011451444.

16. «Ыбрайымжан Қожахметов атындағы» қоғамдық қорының 24.03.2023 жылғы № 1 жалпы жиналыс шешімін орындау туралы «Ыбрайымжан Қожахметов атындағы» қоғамдық қоры өз жұмысын тоқтатуына байланысты өтініштер екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Жетісу облысы, Панфилов ауданы, Алтыүй ауылы, Алтыүй көшесі, 65 үй. Телефон 87013643600.

ӘРТҮРЛІ

2. 2023 жылғы 15 сәуірде «Жылдың үздік мемлекеттік қызметшісі» республикалық конкурсы басталады.

Конкурсқа қатысуға кемінде үш жыл мінсіз мемлекеттік қызмет өтілі бар «Б» корпусының мемлекеттік әкімшілік қызметшілері жіберіледі. Конкурсқа мемлекеттік қызметші мемлекеттік орган басшысының ұсынуы бойынша қатыса алады.

I кезең – өңірлік (облыстық) деңгей.

Бірінші кезеңге қатысушыларды іріктеуді өңірлік конкурстық комиссия жүргізеді. Өңірлік конкурстық комиссия агенттіктің аумақтық департаменттері жанынан құрылады. Комиссия құрамы қоғамдық бірлестіктердің, үкіметтік емес ұйымдардың, БАҚ, мемлекеттік органдардың басшыларынан және басқа да тұлғалардың өкілдерін қамтиды. Құжаттар 2023 жылғы 15-30 сәуір аралығында ҚР Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің аумақтық департаменттерінің электрондық пошталары арқылы қабылданады:

1) конкурсқа қатысу туралы мемлекеттік органның ұсынымы;

2) конкурсқа қатысушының қызметтік тізімі.

II кезең – республикалық деңгей.

Екінші кезеңде республикалық комиссия қатысушылардың презентациясын тыңдау мақсатында 2023 жылғы 2 маусымға дейін кандидаттармен әңгімелесу өткізеді. Презентация қорытындылары бойынша республикалық комиссия онлайн дауыс беруге жолдау үшін үздік ұсыныстарды іріктейді.

Онлайн дауыс беру Агенттіктің әлеуметтік желілердегі парақшаларында жүргізіледі және оған республиканың барлық азаматтары қатыса алады.

Республикалық комиссияның қорытынды отырысында конкурс жеңімпаздары айқындалатын конкурс нәтижелері туралы шешім қабылданады.

Конкурс жеңімпаздарын марапаттау рәсімі «23 маусым – Қазақстан Республикасының Мемлекеттік қызметші күні» мерекесіне орай ұйымдастырылады.

Толық ақпарат агенттіктің ресми сайтында орналастырылған арнайы Әдістемелік ұсынымда көрсетілген.

ҚР Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің Қарағанды бойынша департаментінің байланыс телефоны: 8 (7212) 50-40-23.

8. «Алматы қаласының Қоғамдық денсаулық сақтау басқармасы» КММ (бұдан әрі-Басқарма) басқарманың шаруашылық жүргізу құқығындағы мынадай коммуналдық мемлекеттік кәсіпорындардың Байқау кеңесінің мүшелігіне кандидаттарды іріктеу жөніндегі конкурс өткізілетіні туралы хабарлайды, конкурс өткізілетін орын: 050012, Алматы қаласы, Алмалы ауданы, Сейфуллин көшесі, 555:

№ р/с	Медициналық ұйымдар атауы	Заңды мекенжайы/ орналасқан жері
1	Алматы қ. ҚДБ ШЖҚ «№5 қалалық перзентхана» КМК	050076 Әуезов ауд, Қабдолов к-сі,28
2	Алматы қ. ҚДБ ШЖҚ «Қалалық патолого-анатомиялық бюро» КМК	050006 Наурызбай ауд, Қалкаман ы/а, 4А
3	Алматы қ. ҚДБ ШЖҚ «№ 4 қалалық перзентхана»КМК	050011 Түркісіб ауд, Станкевич 6/3 к-сі
4	Алматы қ. ҚДБ ШЖҚ «Қалалық балалар оңалту орталығы» КМК	050031 Әуезов ауд, Аксай-2 ы/а, 41А үй
5	Алматы қ. ҚДБ ШЖҚ «№36 қалалық емхана» КМК	055551 Наурызбай ауд, Шұғыла ы/а, 340 А
6	Алматы қ. ҚДБ ШЖҚ «№5 қалалық емхана» КМК	050026 Алмалы ауд, М.Мақатаев, 141/77
7	Алматы қ. ҚДБ ШЖҚ «Құлагер» БМСККО» КМК	050066 Жетісу ауд, Құлагер ы/а 34а
8	Алматы қ. ҚДБ ШЖҚ «№13 қалалық емхана» КМК	050037 Түркісіб ауд, Сейфуллин даң, 97/32
9	Алматы қ. ҚДБ ШЖҚ «№2 қалалық перзентхана» КМК	050012 Алмалы ауд,, Сейфуллин даң, 492

Ұйымдардың негізгі қызметі – медициналық қызмет.

Шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік кәсіпорындарда байқау кеңестеріне сайланатын адамдарға қойылатын талаптар жоғары білімінің, сондай-ақ, мынадай талаптардың біреуінің болуын қамтиды:

1) денсаулық сақтау саласында немесе ұйымның және (немесе) экономика/қаржы және (немесе) бизнес және (немесе) құқық бейіні бойынша кемінде 5 жыл жұмыс тәжірибесінің болуы;

2) денсаулық сақтау саласында немесе ұйымның бейіні және (немесе) экономика/қаржы және (немесе) бизнес және (немесе) басшы лауазымдағы құқық бойынша кемінде 3 жыл жұмыс тәжірибесінің болуы;

3) денсаулық сақтау және (немесе) экономика және (немесе) бизнес және (немесе) құқық саласындағы қоғамдық бірлестіктерге мүшелік етуін қамтиды.

Байқаушы кеңестің мүшесі ретінде:

1) өтелмеген немесе алынбаған соттылығы бар;

2) осы заңды тұлғаны банкрот деп тану туралы шешім қабылданғанға дейін бір жылдан астам заңды тұлғаның басшысы болған;

3) бұған дейін сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық жасаған;

4) байқаушы кеңестің басқа мүшесімен немесе мемлекеттік кәсіпорынның басшысымен жақын туыстық сипаттағы қатынастағы тұлға сайланбайды.

Конкурсқа қатысуға ниет білдірген адамдар үшін конкурсқа қатысу туралы өтініштерді беру мерзімі конкурс өткізу бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланған күннен бастап отыз күнтізбелік күн өткеннен кейін аяқталады.

Конкурсқа қатысу туралы өтінішке қоса берілетін құжаттардың тізбесі:

1) конкурсқа қатысу туралы еркін нысандағы өтініш;

2) мемлекеттік және орыс тілдерінде түйіндеме;

3) еркін нысанда жазылған өмірбаян;

4) кандидаттың жеке басын куәландыратын құжаттың көшірмесі;

5) жоғары білім туралы құжаттың көшірмесі;

6) Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің 35 бабына сәйкес қызметкердің еңбек қызметін растайтын құжаттың көшірмесі;

7) Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу жөніндегі комитетінің аумақтық бөлімшелері берген соттылықтың және сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың жоқтығын растайтын құжаттар.

Конкурсқа қатысушы өзінің біліміне, жұмыс тәжірибесіне, кәсіби деңгейіне қатысты қосымша ақпаратты (біліктілігін арттыру, ғылыми дәрежелер мен атақтар беру, ғылыми жарияланымдар туралы құжаттардың көшірмелері, алдыңғы жұмыс орнының басшылығынан ұсыныстар) ұсына алады.

Конкурсқа қатысуға ниет білдірген тұлғалардың құжаттарын қабылдау күні конкурс өткізу туралы хабарландыру бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланған күннен бастап мына мекенжай бойынша анықталады: ҚР, 050012, Алматы қ., Алмалы ауд., Сейфуллин көшесі, 555, каб 308.

Конкурстың басталу күні (құжаттарды қабылдау) – 2023 жылғы 14 сәуір.

Конкурстың аяқталу күні (құжаттарды қабылдауды аяқтау) – 2023 жылғы 14 мамыр.

3. «MIX PARTS» ЖШС, БСН 190340001411, жарғылық капиталының азайғаны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 1 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Алматы қаласы, Рысқұлов көшесі, 72 үй. Тел. 87011111745.

4. «Гусаковка» ЖШС, БСН 980340002188, жарғылық капиталдың көлемі 1 500 000 теңгеден 1 465 544,89 теңгеге дейін азайғаны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 1 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: 150105, Солтүстік Қазақстан облысы, Айыртау ауданы, Гусаковка ауылы, Молодёжная көшесі, 22 құрылыс.

9. «SPORT MEDICINE AND REHABILITATION CENTER «PRO SPORT» ЖШС (БСН 181240005927) жарғылық капиталының азайғаны туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап 1 ай ішінде Астана қаласы, Тәуелсіздік даңғылы 1/2 мекенжайы бойынша қабылданады.

17. Қарағанды облысы Теміртау қалалық сотымен 7.04.2023 жылы Хаврук Алексей Васильевичтің арызы негізінде, 11.02.1970 жылы туған, ұлты украйн, соңғы белгілі болған мекенжайы: Қарағанды облысы, Теміртау қаласы, 6 ықшамаудан, 18 үй, 18 пәтер, Хаврук Вадим Алексеевичті қайтыс болды деп жариялау туралы азаматтық іс қозғалды. Азамат Хаврук Вадим Алексеевичтің тұратын жері туралы мәліметі бар тұлғаларға жарияланған күннен бастап 3 ай мерзім ішінде Қарағанды облысы Теміртау қалалық сотына мына мекенжайға хабарлауды ұсынамыз: Қарағанды облысы, Теміртау қаласы, Республика даңғылы, 36 үй, телефон 87213400033, электронды мекенжайы 721-4678@sud.kz.

БАНКРОТТЫҚ

18. Астана қаласы мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотының 2023 жылғы 31 наурыздағы ұйғарыммен «ЕРМАГАМБЕТОВА СВЕТЛАНА ЕВГЕНЬЕВНА» ЖК-не қатысты, ЖСН 760730499041, банкроттық рәсімі басталды. Кредиторлардың талаптарын қабылдау хабарландыру жарияланған күннен бастап бір ай ішінде мына мекенжай бойынша жүзеге асырылады: Астана қаласы, Байқоңыр ауданы, Ж.Тәшенев көшесі, 8 үй, н.п.1, adalsolution@mail.ru

ЖАРНАМА БӨЛІМІ:

Алматы қаласы
Тел.: 8(727) 292-43-43,

8 (708) 929-98-74

E-mail:
zanreklama@mail.ru
zanreklama.kz

ЖАРНАМА ҚАБЫЛДАЙТЫН ОРЫНДАР:

ЖК «Қандыбаева», Газеттерге, журналдарға және сайттарға хабарландыру қабылдау агенттігі: 8(727)327 30 92, тел/факс: 273 47 98, 8 707 895 21 99, 8 701 739 27 83, 8 705 185 75 73 www.gazetyisaity.kz, e-mail: vsegazety@mail.ru Алматы қ., Абылай хан даң., 60, Мақатаев көш.қиылысы, 208 кеңсе.

ЖК «Best Agency», мекенжайы: Алматы қ., Абылай хан даң., 60, Мақатаев көш.қиылысы, 209 кеңсе. Тел/Whatsapp 8 707 280 09 12.

«KAIROS» ЖК, Алматы қаласы, Жібек жолы даңғылы, 55, Пушкин көшесімен қиылысы, «Алма» СО, 4 қабат, ресепшн, тел.: 271-49-39, 8707 705-92-22. E-mail: kaldybayeva@mail.ru. Барлық хабарландыруды What's app бойынша қабылдаймыз.

ЖК «Gold Capital» Нұр-Сұлтан қ., Абай көшесі, 78, 105-кеңсе. Тел.: 8 (7172) 52-02-11, 8(702)839-90-86.

«Sokrat-PV» Юридическое агенство» ЖШС, Павлодар қаласы,Крупская көшесі,61,кеңсе 23. Телефон: 87027159520; 87182221266 (жұмыс).

«Назар-1 фирмасы» ЖШС («РУТА» ЖА), директоры Кривилова Татьяна Ивановна. Шымкент қ., Г.Иляев көшесі, 47 (Шаймерденов к. бұрышы) RBK банктің жанында, Тел.: 8 (7252) 53-40-48. WhatsApp : +7-705-705-31-31. E-mail: nazar.reklama@gmail.com

ЖК «TRade and service», Алматы қ., ш/а Жетісу-3, 55/133.

ЖК «Аюбаева», Қарағанды қ., Жамбыл көшесі, 11. Тел.: 8 (7112) 42-00-71.

Арлан-консалтинг ЖШС, Семей қ.,К.Мұхаметханов көшесі,23 «А»,104-бөлме. Тел.: 8 (705) 798-58-18,8(708)4672701

«Грация» ЖШС, Атырау қаласы, Махамбетов көшесі, 107-а, 2-бөлме, тел.: 32-14-29, 30-65-24, 8701 920 4538.

«ЮрСлужба» ЖШС, Көкшетау қ.,Е. Әуелбеков көшесі,129. Тел.: 8 (7162) 25-77-17,8(747)8097074.

«Версия-Пресс» ЖШС, Павлодар қ.,Естай көшесі 40. Тел.: 8 (7182) 32-47-67,32-49-04

Қалиасқаров Нұрлан Нұрғисынұлы ЖК, Петропавл қ.,К.Сүтішов көшесі,58,30-бөлме,3-қабат. Тел.: 8 (7152) 46-02-57,ұялы тел.: 8 (777) 572-29-91, 8 (701) 315-54-59.

ЖК «Бакирова Г.», Шымкент қ., Желтоқсан көшесі, 18. Әділет Департаметінің жанында. Тел.: 8 705 714 58 77.

Михеева Ольга Станиславовна ЖК, Қостанай қ., Гоголь көшесі, 110, ВП 67 (Чехов-Гоголь көш. қиылысы), Тел.: 8-714-2-50-97-07, ұялы тел.: 8-7758847211,8-7053506918.

«Озат-1» ЖШС, Ақтөбе қ., Алтынсарин көшесі 31. Тел.: 8 (7132) 40-41-05,ұялы тел.: 87774348344 және Ақтау қаласы.

ЖК «SAPA KZ» Атырау қаласы, ұялы тел.: 87781063779,e-mail:zan-at@mail.ru.

«Юридическая фирма «Консультант» ЖШС Орал қ.,Л.Толстой көшесі,28. Тел.: 8 (7112) 50-88-05.

«Реклама» ЖШС, Орал қ., Достық-Дружба даңғылы,182. Тел.: 8 (7112) 50-47-34.

ЖК «Сагидоллина Б.», 1 Теміржол вокзалы, Р.Зорге көшесі 8,«Лина» шаштаразы. ardawka_94@mail.ru,Тел: 87058762218.

«Компания Жете» ЖШС, Талдықорған қ., ш/а, Молодежный 3-үй, 1-п. Тел.: 8(7282) 24-29-66, 87058147221.

ЖК Гавриленко И.И., Қостанай қ.,пр. әл-Фараби 119-үй,407-А бөлме. Тел/факс: 8 (7142) 53-63-21.

«Жас Отау» ЖК Қыдырбаева Н.Н.Қызылорда қ., Әйтеке би көшесі, 27. Тел.: 26-45-89, ұялы тел: 8 (777)402-28-28; 8 (700) 332-24-78

ЖК Тажибаева, Тараз қаласы, Қойкелді көшесі 158 а,ХҚО аумағы. Ұялы тел.: 87017268772, 87054422939.

ЖК Новоселова Лилия, Петропавл қаласы,Қазақстан Конституциясы көшесі,28-үй,1-қабат. Тел.: (87152) 46-74-77,8-777-228-64-13.

ЖК «Reklam Servise», Тараз қаласы, Төле би көшесі,73 (ауладан кіру). Тел.: 8(7262)502222,ұялы тел: 87019457336 Татьяна.

ЖК «Выдай», Өскемен қаласы,60. Тел.: 8(7232) 578414,ұялы тел.: 87772256506.

БАРЛАУШЫ ЖАЗБАЛАРЫ

КӨЛЕҢКЕ

Жақында дәм тартып Алматының іргесінде орналасқан елді мекеннің мейрамханасында жақын досымның жолдастарымен дастарқандас болдым. Көңілді отырыста небір әдемі әзілдер орнымен айтылып жатты. Шамамен барлығымыз жас жағынан құрдас боп шықтық. Әңгіменің негізгі тақырыбы коронавирус індеті, сол баяғы денсаулық, бала-шаға және де саясат (басқосуда бұл міндетті түрде көтерілетін жәйт) жөнінде өрбіді. Не керек, әйтеуір жастарға ренжіп, денсаулыққа өкпелеп, саясатты шашып тастадық. Менің бала кезден білетін досым тумысынан қарапайым, көп сөйлемейтін биязы, айтылған әзілге күліп қойып отыра беретін жігіт. Ол ол ма, мінезіне сай отыз жылдай «үш әріпте» қызмет етіп, сол мекемеден жақында зейнетке шыққан болатын. Ойпырмай, қанша сырлас болып жүріп, досымның қызметі жайлы бір әңгімесін, не болмаса мақтанғанын естімеппін (кейінгі кезде кейбір жас қызметкерлер, қайда істейтіндерін ашық айтып, паңданып кететінін көріп жүрміз ғой).

Содан не керек, отырыстың бір мезгілінде қуақылау келген бизнесмен курстасы досыма қалжыңдап тиісе кетті.

– Әй, бауырым, өмір бойы «үш әріпте» қызмет жасапсың, зейнетке ерте шықтың. Ал, не таптың? Сенің бойыңдағы қабілетіңмен аз дегенде ауылдың әкімі болып, бізге бір пайдаң тиер еді ғой! – деді қағытып. – Енді міне, денсаулығың шамалы, алатының бір пенсия, қызметіңнің аясында ауылыңа да атың шықпады, – деді онысымен қоймай.

– Осы біздің Президент пен үкімет адамдарының талай шет елге ресми сапарлары кезінде өзіңді теледидардан еш көрмедік. Сені сол жерлерде жүр деп естуші едік, – деді екінші бір танысы байыппен, бірақ сынаған сыңаймен.

Досым бұл сөзге жымиды да:

– Құрғыр, бұл жұмысты да біреу істеу керек шығар, – деп қысқаша жауап қатты. Артынша өз жауабын азырқанғандай:

– Сендердің айтып отырған «үш әріп» қызметінің жұмысы өнердің ішіндегі өлең іспетті, бірақ әні күрделі нота-лармен жазылғандай. Не естіген адам құлшынып тыңдай алмайды, авторы да, әннің орындаушысы да беймәлім, – деді күліп.

– Сонда не, барлау да өнер ме? – деп енді кластасы шап ете қалды.

Осы тұста, маған жан досым Бектің әңгімесі еске түсіп, ойым дастарқан үстіндегі тартыстан тыс өз жайымен өрбіп кетті. Бәрібір биязы досымның өз қызметі жайлы ашылып ақпарат бермейтінін біліп тұрмын ғой...

Шынында, барлау кәсіп пе, жоқ өнер ме? Өнер емес, бірақ өлең сияқты өмірде қызық та қиын «шығармашылыққа» ие. Кәсіп пе? Олай болса, сегіз қырлы бір сырлы адам іспетті құбылыс. Байқасаңыз, барлау бәрімізге тән қасиет, өйткені, кейде өзге туралы ақпарат жинап, шаруамызды шешеміз. Керек десеңіз, біреулерді сөзбен-ақ үгіттеп, бірге жұмыс та істеп, тұрмыс та құрып жатамыз. Ал кейде барлаушыны «әртіс» деп те айтады. Олай болса, әлгі жоғарыда атап өткен досымның марқұм әкесінің арманы орындалыпты, себебі кезінде баласының әртіс болғанын қалаушы еді.

Тарих пен саясатты білмеймін, бірақ барлаушылар үшін «қырғи-қабақ соғыс» 1991-де Кеңестің ыдырауымен бітпеді десек қателеспейміз. Жаңадан саяси аренаға шыққан егемен республикалар мектепті енді бітірген оқушылар сияқты «Енді қай бағытта жылжимыз, не істеуіміз керек?» деп сыртқы саясатта жеке мүдделеріне ауадай қажет ақпаратқа мұқтаж еді. Тек біздің барлаушылар емес, күллі жаңа мемлекеттердің барлау қызметтері де «көлеңкедегі көрінбейтін» жұмыстарын жалғастырумен болды. Әрине, АҚШ, Қытай, Еуропа сияқты саяси салмағы бар елдердің барлау қызметтері сол тарихи кезеңде екі есе қарқынмен жұмыс істеді десек тағы да жаңылмаймыз. Өйткені, біздің елдің басшылығы «Кім не ойлайды, қай бағытқа бет бұрсақ?» деген ойда болса, ірілері «Енді бұлар не істемек» деген нақты сұрақтарға жауап іздеген болатын. Үкімет басшылары ресми кездесулерде «бет сүйіссе», барлаушылар «белдеспей» күресіп жатты. Әріптесіңе сену абзал, бірақ ішкі құпия өзіңде қалсын деген ұстаным болды. Қазір де ақпарат – саясаткерлер үшін оттегі іспетті. Мемлекеттер бір-бірімен қанша жақын болса да, әрқайсысының өз мүддесін жоғары қоюы табиғи жағдай. Бұл жай сөз емес, белгілі шындық.

Кеңес заманында дипломаттар барлаушыларды, ал өз кезегінде барлаушылар оларды әзілдеп «көршілер» деп атайтын. 90-жылдардың ортасынан бастап Сыртқы істер министрлігінде қызметте болғанымда, «көрші» азаматтармен таныс және кейбіреуімен талай дастарқандас та болдым. Небір жоғары шендегі «үш әріп» қызметкерлері көбімізге мәлім емес пе?! Әлгі бизнесмен әзілдегендей, «аты шықпаған, сыныптасына септігін тигізе алмаған кейбір «үш әріп» қызметкерлері «өзге тілде үндемей, өзгеге өз тілін үйреткен» десем артық кетпеймін.

БҰҰ-ның алты ресми тілінің, ең аз дегенде, үшеуін білген «үш әріп» қызметкерлері – барлаушылар. Осы саладағы адамдарды жеке-дара «материал» деп бекер айтпаған шығар, сірә. Біз «көзге түспейтін майдан жауынгерлері» жәйлі көбіне Кеңес Одағы кезеңіндегі кинолар мен кітаптардан ғана білеміз. Бала кезде, тіпті, соларға еліктеп те өстік. Олар туралы барлық мағлұматқа мұрағаттар ғана қанық. Бірақ, қазақша бұқаралық ақпарат құралдарында барлаушылар туралы мағлұматтар тым аз. Бұл – обьективті жағдай болар.

Дегенмен, егер «үндемес» досым әкім болғанда «көлеңкеден» шығып, азды-көпті қоғамда белгілі адам болатын ба еді? Ал белгілі адам болуы оны бизнесмен сыныптастарының алдында сыйлы етер еді-ау, шіркін, деп те ойланып қойдым. Десе де, соңғы уақытта қадірі кете бастаған бұл қызметте де жұмыс істейтін біреу керек-ақ. Біреуі несі..., олар менің биязы досым немесе басқа да аты аталмай жүрген білімді де қарапайым ағалар сияқты азаматтар болуы қажет.

Ұлттық қауіпсіздік мәселесі жәй бір нақты нәтиже емес, ол тынымсыз, күнделікті іске асырылатын процесс. Ендігісі «үш әріп» мекемесі өз концепциясы мен кәсіби саясатын жаңа заманның сұранысына сәйкес әрі қарай жаңылмай ұстана білсе, нұр үстіне нұр. Тарихшы болмағандықтан бұл мекеменің өткендегі жетістіктері мен сұрапыл қателіктерін талдауды мамандарға қалдыруды жөн көрдім.

Бахытжан ТАСТАНБЕКОВ

ПӘКІСТАНДЫҚ АЛАЯҚТЫҢ ЛАҢЫ

«Тегін ірімшік қақпанда ғана жатады» деген нақыл бар. Мұны есте ұстамайтын кейбір аңқаулар қапылыста өз қолымен бергенін заң арқылы даулап, ізденіп шарқ ұрып жатады. Өмірден еш сабақ алмағандар алаяқтар үшін өз шеберлігін байқаудың, табысқа кенелудің «сара жолы» болып саналады.

2004 жылдың соңғы айларында полицияға Алматының ауқатты тұрғындарынан алаяқ азаматқа қатысты арыз қарша борады. Оның себебі мынада...

2000 жылдан Алматыда коммерциялық мақсатпен кәсіпкерлерге компаньон болып жүрген Даниш 2004 жылдың басында қырсық айналдырып ақшасыз қалды. 2004 жылы шілде айында американдық «АН СНАМ» компаниясының президенті Мартин Кверкпен танысқан суайт оны тақырға отырғызу жоспарын ойластырады. Маңғаз әрі қалталы Мартин дәл алдында ағылшын тілінде көсіліп сөйлеп отырған пәкістандық алаяқ отырғанынан мүлдем бейхабар болатын. Жанын ашытып, жүрегін жібітті. «Екі бірдей балам қаназдық дертімен сырқаттанып, емдетуге қаражат таба алмай отырмын... Сүйіктім болса ана дүниенің қонағы...» деп бөскен ол Мартиннен қарызға қомақты қаражат сұрайды. «Өтеуіне Алматыға Австралиядан әкелінетін өте сапалы ет өнімдерін арзан бағамен мұнай компаниясына өткізем. Сол ақшадан қайтарамын...» деген уәжін айтады. Екі тәуліктен соң Даниш «Рахат-Палас» қонақ үйінде орналасқан аталмыш компанияға келіп Мартиннен 27 660 долларды шытырлатып тұрып санап алады.

Осылайша екеуі ет өнімін сатып алу – сату жолымен түскен табысты Мартинге әкелетін болып уағдаласады. Даниш келесі тәулікте «Опт торг Компани» фирмасынан әр келісін 290 теңгеден 2 миллион 900 мың теңгеге тоңазытылған 10 тонна ет сатып алып, келісім бойынша сатып алушы компанияға апарады. Алайда олар төменгі сапалы ет өнімін сатып алудан бас тартады. Мұны естіген Мартин тиісті ақшасын талап ете бастайды. Әккі алаяқ оның аптығын басып, етті Алматы асханаларында өткізбекке сөз байласады. Қыркүйек айының басына дейін аталған ет өнімдерін сатып үлгерген ол 3 миллион 749 мың теңге табыс табады. Көңілі байыз таба бастаған Даниш 2005 жылдың шілде айында Мартинге «Етті аздап өткізе бастадым, өкінішке қарай, екі балам да қайтыс болды. Жерлеуге қаражат қажет. Тағы бір көмек қолыңды созып жібер. Көтерме бағамен қант сатып алып сатуды қолға алдым. Ақшаңды біржолата қайтарам...» деп өтірік жылап тұрып, Мартинді сазға екінші рет отырғызады. Бұл жолы Даништің алақанына 22 мың 700 АҚШ доллары түсті. Соңынан сан соғып қалған Кверк Даништен көз жазып қалады.

Осылай құныққан Даниш Кашани бір жылдан соң 2004 жылы шілде айында бір фирмада жұмыс істеген Ольга есімді келіншекке жолығып қалады. Кәсіпкерлікпен айналысатын Ольгаға ол Алматыдағы БҰҰ (Біріккен Ұлттар ұйымы) өкілдігінен жарамсыз деп танылған 15 дана «Тойота Ленд Крузер» автокөлігінің әрқайсысын 1500 доллардан 15 500 долларға сатып алуды ұсынады. Ол үшін алдымен тиісті сомманың 30 пайызын төлеу қажеттігін ескертеді. Он тәуліктен соң рәсімдеуді жүзеге асырамыз деп «қатырады». Қуанған Ольга болса оңай олжаға белшеден батуға аңсары ауа түседі. Ол бірден бұл туралы туысы Богдановқа айтады. Ол болса алақанын ысқылап «жұлдызды сағаттарын» күтуге келіседі. 2005 жылғы шілденің аяғында аталған көліктерге «қол созым тұр» деп тыпыршыған Ольга Жандосов көшесіндегі пәтерінде сырттан келген суайтқа Богдановтан алған 4100 АҚШ долларын санап берді. Қолына қомақты ақша түсе бастаған Даништің «қабілеті» ашыла түсті. Тамыз айының алғашқы күндері ол Богдановқа Қазақстандағы БҰҰ-дан жарамсыз деп танылған 1997 жылғы шығарылымдағы 18 дана «Тойота Ленд-Крузер» көлігі қосалқы бөлшектер үшін 4950 АҚШ долларына сатылатынын мәлімдейді. Ольганы сыйлайтын Богданов еш қаперсіз Даништің қақпанына түседі. Алақанын ысқылаған Даниш сатып алушы бір-ақ адам болуы, ол үшін жалпы көлік құнының 30 пайызын алдын ала төлеу керектігін қадап ескертеді. 6100 АҚШ доллары көлемінде қаражат құйылған соң ғана көліктерге құжаттар толтырылатыны айтылады.

Тиісті соммалар қолына түскен соң өз қажетіне жаратып жан бағып жүрген Даниш келісімшарт туралы ләм деместен жүре берді. Арада екі ай уақыт көзді ашып жұмғанша өте шығады. Құрғақ уәдеге «тойып» болған Богданов Даништі тауып алып, жеке сөйлеседі. Қулығына құрық бойламаған Даниш тағы да көзін бақырайтып қойып Богдановты алдап соқты.

«Уақыт ұттырып алғанымыз рас. Алайда құжаттардың бәрі рәсімделген. Енді тек қана Ольганың атына сенімхат толтыру үшін тағы 200 мың теңгеге зәру болып тұрғаным...» деп мүләйімсіді. Богданов қарындасының қамын ойлай тұрып тәуекелге тағы бел буды.

Осылайша Богданов қалтасының түбін ақтарып тұрып Данишке 1500 АҚШ долларын санап беруге мәжбүр болды. Сырттан келген суайттың торына бірнеше рет топ ете түскен Богданов 7600 АҚШ долларын ақыры қайтара алмай қалды. Осы аралықта ізін жасырып бой тасалап жүрген ол уәдеден «тау тұрғызып» талайды тақырға отырғызып үлгерді.

«Дәніккеннен құныққан жаман» дегендей, жеңіл ақшаға әбден дәндеген Даниш Кашани қыркүйек айында сәтін тауып Лариса есімді келіншекпен танысады. Танысқан адамдарының алдымен қаржылық әл-ауқатын жете зерттейтін ол, ақшасы жоқ болса текке уақыт ұттырмай тайып тұратын. Ал Л.Иванованың қолында ақшасы барын алдын ала біліп, әйелдің Канадаға виза аштыруға ниетті екенінен хабардар болады. «Таугүлдегі» Ларисаның пәтеріне келген Даниш көп күттірмей «қырыққабаттай» дестеленген ақшаны уыстайтынын бағамдаған болатын. Алғашқы кездесуінде ол Канадаға ұшатын ұшаққа билет пен визаға деп 1105 АҚШ долларды алып кетеді. Келесі жолы тағы оралған ол Канадаға сақтандыру полисінсіз ұшам деу әурешілік екенін әупірімдеп түсіндіріп, Ларисаны қосымша 2500 доллар шығынға батырады. Әшейінде «ауыздыға сөз, аяқтыға жол бермеймін» деп жүрген Лариса бұл жолы да қайдағы бір суайттың қолына 327 мың теңгені салып жібереді. 2004 жылдың қара суығын арқалап қараша да жетеді. Осы кезде бүрісіп Ларисаға жеткен Даниш «актерлік шеберлігімен» тағы тәнті етеді.

«Құжаттарың дайын тұр, жақында қолыңа тигізем...Алайда өз жағдайым мәз болмай тұр. Әйелім жарықтық қайтқалы, екі ұлым сырқат. Қаназдықпен ауырады.... Канадаға емдетуге мен де барар ем.... Ол жақтағылар 30 мың АҚШ долларын сұрап отыр. Ескі таныстарым арқылы 27 мыңын таптым. Небәрі 3 мың жетпей тұрғаны. Қарайласа алар ма ең... Қайтарам ғой...» деп жалынышты кейіппен Ларисаның көзіне көз сұғын қадай түсті.

Ойында бөтен ойы жоқ келіншектің жаны ашып, жүрегі сыздады. Не болса да екі баланың тағдырын ойлап Данишке сол жерде-ақ 3 мың АҚШ долларын еш куәландырусыз бере салды.

Өзінің жазасыз тайраңдай береріне бек сенімді болған Даниш Кашани Лариса Ивановаңы тағы алдады. Ол Канаданың Калгари қаласына тіке ұшатын рейс болмағандықтан Торонто қаласы арқылы ұшатындарын жеткізіп, ол үшін тағы 90 мың теңге қажеттігін айтты. Иванова болса Данишке сеніп тағы 90 мың теңгені санап береді... Ардан безген Даниш айласы мен аярлығын пайдаланып Ивановадан алдап тағы 524 000 мың теңгесін қағып алып, жалпы оны 1 миллион 933 мың 140 теңгеге шығынға батырып кетеді.

Сұрқиялық пен сұмпайылық, ұятсыздық пен ұждансыздық бойында тоқайласқан Даништi тоқтату мүмкін еместей еді. Ол «тағы, тағы, тағы да» деген тойымсыздық оқпанын толтыруды көкседі. Оны толтыру әсте мүмкін емес еді. Осылай заңсыздықпен баюды көксеген ол Старадубцованы 5200 АҚШ долларына, Кимді 3 миллион 356 мың теңгеге, Мухамедиеваны 634 мың теңгеге, Бариеваны 170 мың АҚШ долларына, Дулинаны 50 мың теңгеге алдап тайраңдап жүрді.

1965 жылы Пәкстанның Карачи қаласында туылған, ұлты ирандық Даниш Кашани жоғары білімді, заңгер, экономист, бірнеше шет тілін меңгерген, бұрын сотталмаған, бизнес тілі мен қарым-қатынас жасаудың білгірі болған. Ол ұзақ сайран сала алмады. 2005 жылдың аяғында Алматы қаласы ІІД алаяқтыққа қарсы күрес бөлімінің қызметкерлері алаяқты жалдамалы пәтерінде қолға түсірді. Тергеу барысында кінәсі толық дәлелденген Кашани Алматы қалалық сотының үкімімен жеке мүліктері тәркіленіп 10 жылға бас бостандығынан айырылды.

Арман ЖУСАНБАЙ

ЗАҢ газеті

Редакторлар кеңесінің төрағасы – директор
Досымбек ӨТЕҒАЛИЕВ

Бас редактор **Айнұр СЕМБАЕВА**
Бас редактордың орынбасары **Шолпан ҚАРАЕВА**

Нөмірдің кезекші редакторы **Ерлік КЕБЕКБАЙ**

Меншік иесі:
«ЗАҢ» МЕДИА-КОРПОРАЦИЯ»
ЖАУАПКЕРШІЛІГІ ШЕКТЕУЛІ СЕРІКТЕСТІГІ

МЕНШІКТІ ТІЛШІЛЕР:

Астана	Айша Құрманғали 8 707 851 91 13.
Алматы облысы	Нұрбол Әлдібаев 8 701 357 66 84.
Ақтөбе облысы	Жансая Есмағанбетова 8 705 398 62 83.
Атырау облысы	Боранбай Ғалиев 8 775 543 03 80.
Маңғыстау облысы	Жазира Әбіл 8 702 514 54 44.
Қызылорда облысы	Гүлбану Мақажан 8 701 697 39 86.
Түркістан облысы	Сейітхан Құлмаханбетов 8 707 721 19 59. Шадияр Мекенбайұлы 87757335665
Батыс Қазақстан облысы	Нұрлыбек Рахманов 8 707 177 80 70.

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕНЖАЙЫ:

050012, Алматы қаласы,
Х.Досмұхамедұлы көшесі
68 «б»-үй.
Қабылдау бөлмесі:
292-43-43, 8 708 929 9874, zangazet.kz

E-mail: zanreklamaastana@mail.ru

«Заң газеті» аптасына 2 рет – сейсенбі, жұма күндері жарық көреді.
Жеке таралым 5578 дана
Апталық таралым 11 156 дана

Тапсырыс №54 Индекс 65921

Газет Қазақстан Республикасы бойынша таралады

Газетіміздің электронды нұсқасын ZANMEDIA.KZ сайтынан оқи аласыздар.

Газет бетіндегі жарияланымдардың позициясы мен фактілері үшін редакция жауап бермейді.

Жарнама мен хабарландырулардың мазмұнына жарнама беруші жауапты. Жарнама берушінің жіберген қателігіне байланысты талап-тілектер хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде қабылданады.

Газетті есепке қою туралы **№16297-Г куәлікті 2017 жылғы 12 қаңтарда** Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникация министрлігі берген.

Газеттің терімі мен бет қаттау жұмыстары «Заң» Медиа-корпорация» ЖШС компьютерлік орталығында жасалды. Алматы облысы, Іле ауданы, Өтеген батыр ауылы, Сейфуллин көшесі, 2«б», «Принт плюс» ЖШС баспаханасында басылып шығарылды. Тел.: факс. 8 (727) 51-78-27, 8 (727) 51-78-31